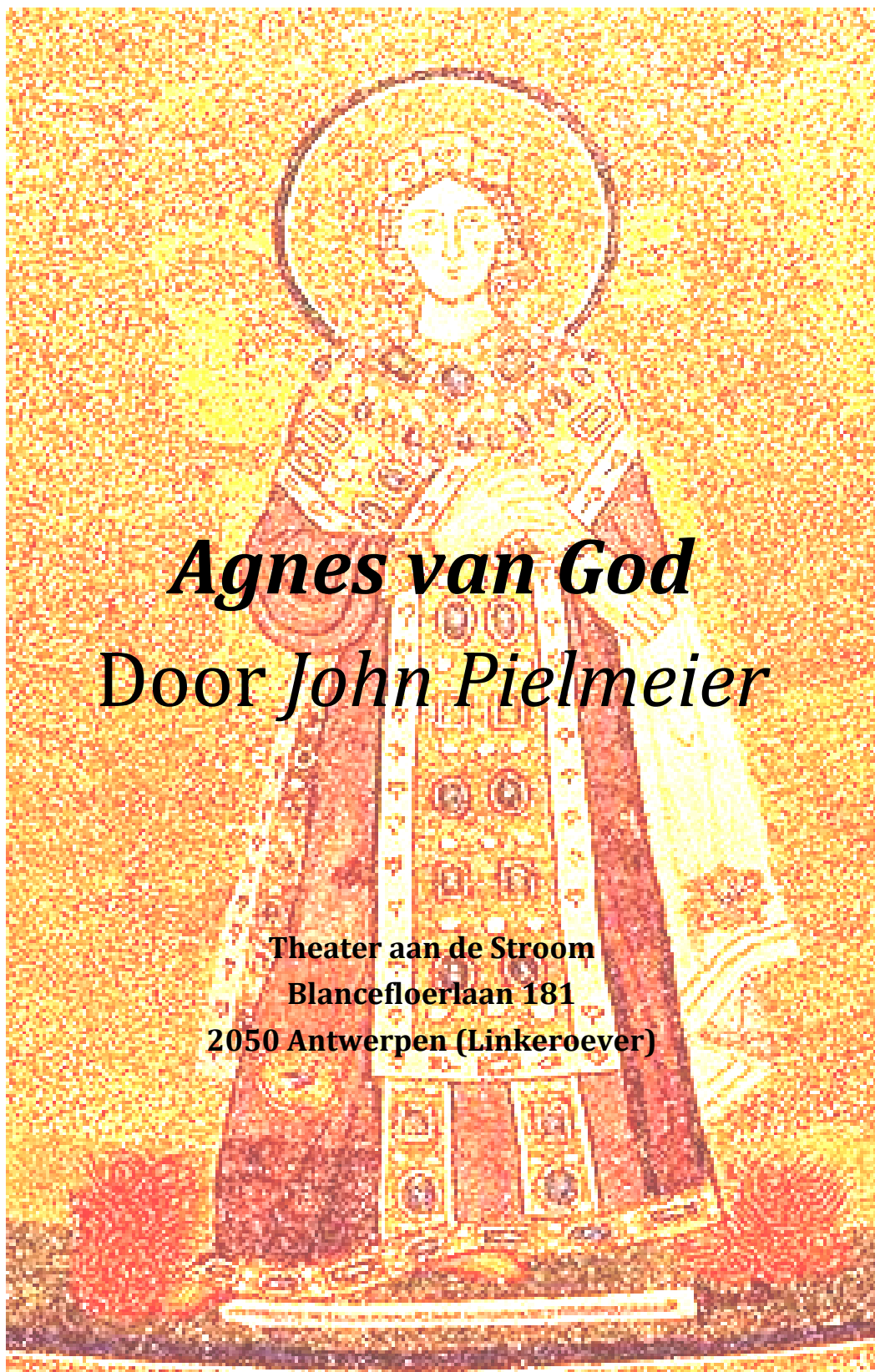

Lesmap

Agnes van God
Door John Pielmeier

Theater aan de Stroom
Blancefloerlaan 181
2050 Antwerpen (Linkeroever)

Mail: info@theateraandestroom.be

Beste leerkracht

Je leest nu de lesmap die bij de voorstelling *Agnes van God* van *Theater aan de Stroom* hoort. De lesmap wil een hulp zijn bij de voorbereiding op en de verwerking van deze theaterproductie in jullie lessen of projecten.

Deze lesmap mag echter niet gezien worden als een compleet lessenpakket dat je zo aan de leerlingen kan afgeven, maar als een –hopelijk- stimulerende en inspirerende aanzet om deze aangrijpende productie op maat van jullie concrete schoolcontext te benaderen en te integreren in een zinvolle leerroute.

Theater aan de Stroom wil zich ook in de toekomst graag verder engageren in het aanbieden van lesmappen bij haar producties. We zouden het daarom zeer op prijs stellen indien je ons feedback, commentaar, kritiek...op deze map zou willen bezorgen. Ons mailadres vind je onderaan deze bladzijde.

Verder wensen we jou en je leerlingen veel plezier met de voorstelling *Agnes van God*. We hopen dat we jullie verwachtingen kunnen inlossen en dat we ook in de toekomst mogen rekenen op jullie interesse.

Tot gauw.!

Ronny Smet

*Educatief medewerker en acteur bij Theater aan de Stroom/de fluistercompagnie
Lector aan de lerarenopleiding van de Karel de Grote-Hogeschool Antwerpen*

Contact: ronny@theateraandestroom.be

Inhoudstafel

<i>Voorwoord</i>	2
<i>Inhoudstafel</i>	3
<i>Cast & Crew</i>	4
<i>Het verhaal</i>	5
<i>De personages</i>	6
<i>Over de auteur</i>	7
<i>De religieuze context</i>	9
<i>Verheldering bij enkele begrippen</i>	9
<i>Muzikale verwijzingen</i>	10
<i>De betekenis van namen</i>	12
Moeder Miriam	12
Zuster Agnes	12
<i>Mogelijke opdrachten</i>	14
<i>Het centrale thema: geloof versus wetenschap</i>	15
<i>Een inleiding in de mystiek</i>	15
<i>De mystiek in de twintigste eeuw</i>	17
<i>Het conflict tussen wetenschap en religie in Agnes van God</i>	21
<i>Moeder Overste versus Dokter Piron</i>	21
<i>De nexus van het conflict: Agnes</i>	22
<i>Lessuggesties</i>	24
<i>De voorbereiding</i>	24
<i>Het theaterbezoek</i>	25
<i>De verwerking</i>	26
Nabespreking van de voorstelling	26
Werken rond verhaalbegrippen	27
Andere ideeën	29
<i>Aan de slag met tekstfragmenten</i>	30
Spelen met regels als introductie	30
Scènes uit Agnes van God om hardop te lezen	32
<i>Bijlagen</i>	37
<i>Verbreding en uitdieping van het thema geloof en wetenschap</i>	37
<i>Stof voor discussie uit de actualiteit</i>	48
<i>Agnes of God: the movie</i>	56
<i>Bronnen</i>	58

Cast & Crew

Cast

Moeder Overste Miriam

Agnes

Dr. Piron

Marilou Mermans

Leen Dendievel

Peggy De Landtsheer

Crew

Regie

Dramaturgie

Productieleiding

Productieassistentie

Theatertechniek

Deckers

Kostuums

Grime

Zang

Scenografie

Decoruitvoering

Fotografie

Grafisch ontwerp flyer

PR & Communicatie

Educatie

Guy Thys

Benjamin Van Crombrugge, Bob Snijers

Benjamin Van Crombrugge, Anny Sempels

Hilda Hofman, Lydia Smets

Wouter Bresseleers, Joris Pluy, Ilyas

Annie Bruyndonckx, Lieve Van Linden

Lucy Christijn

Nathalie Denyft

Marc Cnops

Paul Van De Veken, Marc Vercauteren,
Jacques Van Linden, Paul Beirnaert, Jos

Meulenbruck

Tim Luyten

Ewald Stuer

Elke Roels, Ilse Janssens

Ronny Smet

Het verhaal

Een jonge non, genaamd Agnes, wordt aangetroffen met haar lichaam onder het bloed. Ze heeft net het leven geschonken aan een kind. De baby wordt in dezelfde ruimte dood teruggevonden, gewurgd door de navelstreng. Dokter Piron, een psychiater die door het gerechtshof werd aangeduid, onderzoekt Agnes en moet bepalen of ze al dan niet in staat is om terecht te worden. Moeder Miriam, die de leiding heeft over het klooster, wenst de onschuld van Agnes te beschermen doorheen het verhoor.

Voor en na de psychiatrische (hypnose-) sessies van Agnes, bespreken Moeder Miriam en dokter Piron wat het beste is voor Agnes. Tijdens deze discussies vormt het leven van Agnes vóór ze naar het klooster kwam het centrale onderwerp. Hieruit trachten de beide vrouwen haar onschuld en haar religiositeit af te leiden. Dokter Piron onderzoekt tevens de rol van Moeder Miriam in het hele gebeuren. Ze komt tot de ontdekking dat de vrouw mogelijk aanwezig was bij de geboorte van de baby en dat ze bovendien weet had van haar zwangerschap.

Doorheen deze gesprekken bevraagt dokter Piron Moeder Miriam over eerder gebeurde belevenissen in het leven van Agnes.

Op het einde wordt onthuld dat het Agnes zelf was die haar kind doodde, in een poging om het kind “aan God terug te geven.”

De personages

- ✝ *Dokter Piron* Een psychiater die door het hof werd aangeduid om de mentale gezondheidstoestand van Zuster Agnes te onderzoeken. Een reeks pijnlijke gebeurtenissen en belevenissen in haar verleden zorgden ervoor dat ze de Rooms-Katholieke Kerk niet langer vertrouwt. Uiteindelijk keerde ze zich van het instituut af.
- ✝ *Moeder Miriam* Deze non heeft de leiding over het klooster waar Agnes leeft. Ze is verantwoordelijk voor Agnes. (Moeder Overste)
- ✝ *Zuster Agnes* Een jonge novice (een vrouw die ,voor ze intreedt in het klooster ,een proeftijd doormaakt) in een katholiek klooster van gelovige zusters. Ze heeft een zeer afgezonderd leven geleid zonder veel scholing en werd nooit blootgesteld aan films, boeken of televisie.

Over de auteur

John Pielmeiers queeste voor het primitieve wonder.

John Pielmeier zal de eerste zijn om u te vertellen over zijn levenswerk dat maar liefst drie decennia beslaat en dat, omwille van zijn diversiteit, onmogelijk onder één algemeen thema onder te brengen is. Wat we echter zien in 'Agnes van God' (en wat Moeder Miriam en dokter Piron trachten te zien, maar hier schromelijk in falen) bevat het centrale motief van Pielmeiers carrière.

Geboren in 1949 in Altoona, Pennsylvania, geniet Pielmeier zijn eerste onderwijs in plaatselijke parochiescholen vooraleer hij zich op een katholieke universiteit registreert in de late jaren '60. Dit zal uiteindelijk leiden naar een diploma in voordracht en drama, hoewel hij pas "erg langzaam verliefd werd op het theater." Het duurde echter niet lang of die liefde bracht hem naar de podia van de regionale theaters doorheen het ganse land, The Guthrie¹, inclus. Dit alles vooraleer hij zijn 'Master in Fine Arts' voor toneelschrijven behaalde aan de Penn State universiteit in 1978. Hoewel Pielmeier, een gezworen afvallige van de Katholieke Kerk, slechts één ander werk schreef dat religie als thema omvat², kunnen we toch stellen dat 'Agnes van God' een representatie is van de spanning tussen werkelijkheid en verbeelding, het rationele en het irrationele. Het is, met andere woorden, dé stempel die we op het werk van Pielmeier kunnen zetten.

Drie eenakters, ook geschreven in de vroege jaren '80 en verzameld als 'Haunted lives', gebruikt macabere elementen van de typische 'gothic' stijl zoals geweld en moord in natuurlijke omgevingen. Zo is er één stuk waarin een broer en zus voorwerpen aan elkaar doorgeven, onderwijl fantaserend dat het lichaamsdelen zijn.

De toneelschrijver keert terug naar het thriller-genre in de late jaren '90 met 'Voices in the dark'. Het stuk handelt over een teruggeroepen therapeut die bedreigd wordt in de isoleercel. 'Sleight of Hand' gaat dan weer over een moordende goochelaar.

¹ Het Guthrie Theater is een Tony Award winnend centrum voor theater. Het centrum richt zich zowel op performance, als productie, als onderwijs en professionele training. Het bevindt zich in Minneapolis, Minnesota

² Het gaat hier om een theaterstuk dat geadapteerd werd naar de wereld van de televisie en handelt over een jonge missionaris die vermoord werd in El Salvador.

Daarvoor echter, schreef Pielmeier zijn belangrijkste stuk na 'Agnes van God' 'The Boys of Winter' opende op Broadway in 1985. Het stuk werd geïnspireerd op de betrokkenheid van een luitenant bij het My Lai bloedbad van 1968 in Vietnam.

De voorstelling bestaat uit een serie monologen, verteld door jonge mariniers die elk op hun eigen manier de redenen en oorzaken achter de gruwelijke slachting van onschuldige Vietnamese burger trachten te begrijpen.

Met een ongewone sympathie voor de mariniers (veroordeeld door veel critici) neemt Pielmeier de toeschouwer mee op een emotionele en rauwe zoektocht naar de verklaring voor hun wreedheden.

“ Het thema van onschuld met bloed aan iemand zijn handen, heeft me altijd bijzonder gefascineerd, “ vertelde hij aan een journalist van The New York Times in 1985, “Het is één van de thema's dat dit stuk met 'Agnes van God' verbindt.”

Net zoals Pielmeier in 'The Boys of Winter' de Vietnam-oorlog gebruikt als een middel om de grijze zone tussen onschuld en geloof te exploreren, zo gebruikt hij in Agnes van God de Katholieke Kerk om gelijkaardige vragen te stellen.

Het klopt wanneer we stellen dat het stuk gebaseerd is op een waar gebeurd verhaal, maar in een 'Boston Globe' interview in 1982, ontkracht Pielmeier een deel van de mythe:

“De enige connectie is het feit dat ik ooit een keer op de metro van New York een krantenkop zag die iets zei als 'Non wurgt baby'. “

Alleen op basis daarvan, en zonder ooit het artikel volledig gelezen te hebben, creëerde Pielmeier een dialoog tussen de non en de dokter, de toegewijde en de twijfelaar, de onnatuurlijke en de natuurlijke. “Ik wilde een stuk schrijven dat simpelweg vragen stelt, ” herinnert de schrijver zich, “Ik denk niet dat de antwoorden even belangrijk zijn.”

Dit is het centrale conflict dat geloof resoluut tegenover de rede opstelt. We kunnen zelfs stellen dat Pielmeier zijn hele carrière lang een antwoord levert aan de klacht van Moeder Mirjam: “Wat we wonnen aan rede, verloren we aan geloof. We hebben niet langer enige vorm van primitieve verwondering.”

Meer weten over de auteur? Volgende websites helpen je een heel eind op weg:

<http://www.answers.com/topic/john-pielmeier>

http://www.starz.com/pressroomstatic/thepillarsoftheearth/FilmmakerTeamBios_Pillars.pdf

<http://www.johnpielmeier.com/common/news/reports/detail.cfm?QID=6377&ClientID=11082&topicID=360&classification=report>

De religieuze context

Verheldering bij enkele begrippen

De hoofdmoot van 'Agnes van God' speelt zich voornamelijk af in en rond een gemeenschap van katholieke nonnen. Als een gevolg hiervan worden er vele tradities en gewoonten besproken die voor een niet-katholiek publiek vreemd kunnen aandoen. We voorzien dan ook dit glossarium om studenten en andere toneelbezoekers een hulpmiddel aan te bieden om zo het stuk beter te kunnen begrijpen.

- ✚ *Engel:* Een boodschapper van Gods wil en Gods liefde
- ✚ *Een bewaarengel:* Een goddelijke geest, door God aangeduid, om een individu te bewaren en te leiden doorheen zijn of haar leven. Zo gelooft men dat de duivel een gevallen engel is, een engel die ervoor koos om God niet langer te dienen.
- ✚ *De biecht:* Een sacrament in de rooms-katholieke traditie waarbij een persoon van het Rooms-Katholieke geloof zijn of haar zonden opbiecht en absolutie of vergeving van de priester ontvangt.
Traditioneel vindt deze plaats in een biechtstoel. Een biecht bestaat uit twee delen: de eerste stap is die waarin de boeteling zijn fouten en zonden opbiecht. Vervolgens toont hij zijn berouw door zijn geloof in God door middel van gebed en boetedoening te hernieuwen.
- ✚ *De biechtstoel:* Een kleine kamer waarbij de priester en de boeteling fysiek gescheiden zijn van elkaar.
- ✚ *Een meditatief leven:* Hieronder verstaan we nonnen die in een klooster leven en zich niet langer bezighouden met het leven buiten de kloostermuren. Zij geven zich aan God in een leven van eenzaamheid en stilte, in constant gebed en in vrijwillige boetedoening.
Deze vrouwen legden een gelofte af om een leven te leiden in armoede, kuisheid en gehoorzaamheid om zo te groeien in hun liefde voor God binnen de bescherming van de kloostermuren.
Zuster Agnes leeft in zulk klooster van meditatieve nonnen.
- ✚ *De ziekenzalving:* Een katholiek sacrament waarbij de priester een stervende persoon met olie zalft en hem aan zijn bed met een gebed begeleidt.
- ✚ *Moeder Overste:* Dit is een non die waakt over het spirituele en materiële welzijn van de andere nonnen in het klooster. De kloosterlingen zijn aan Moeder Overste absolute gehoorzaamheid verschuldigd. (Hier: Moeder Miriam)
- ✚ *Een mysticus:* Een persoon die realiteiten ervaart die buiten het menselijk begrip liggen en als directe boodschappen van God worden gezien.
- ✚ *Een heilige:* Volgens het katholieke geloof is dit een persoon die een bijzonder religieus leven leidde, God en anderen liefhebbend, en vervolgens God in de hemel vervoegde. Deze persoon werd heilig verklaard volgens een officieel driestappenproces, vastgelegd door de Katholieke Kerk.
- ✚ *Zusters:* De algemene aanspreekvorm voor leden van de vrouwelijke christelijke, religieuze ordes. We noemen hen zo omdat ze zusters zijn van Christus.

✠ *Stigmata*: De verschijning van enkele of alle vijf de wonden van Christus (op handen, voeten en zijde) zonder enige uitwendige oorzaak. Dit wordt voorafgegaan door fysiek of moreel lijden aan de kant van de ontvanger. Enkel die deze stigmata vertoonden zijn onder andere Padre Pio en Sint Franciscus van Assisi.

Muzikale verwijzingen

Doorheen het ganse stuk horen we Zuster Agnes zingen. De grote meerderheid van deze liederen zijn fragmenten uit een katholieke misviering en volgen dan ook de structuur van een kerkelijke viering:

Zo begint men met de *liturgie van de catechumenen*. (Hierbij wordt de kerkgangers aangeleerd hoe men christen moet zijn) Vervolgens gaat men over tot de *liturgie van de gelovigen*.

Dit is het meest heilige onderdeel van de viering en wordt enkel bijgewoond door diegene die door het doopsel hun geloof bewezen hebben.

Het eerste lied dat door Agnes gezongen wordt is het *Kyrie eleison, Christe eleison*³. Het is in feite een gebed, op muziek gezet, aan het begin van een katholieke mis. Het wordt in het Grieks gezongen, de taal van de eerste christenen, in plaats van het traditionele Latijn.

Het volgend lied dat door Agnes aangeheven wordt is het *Gloria*⁴, een lofzang, door engelen gezongen, bij de geboorte van Jezus.

Het derde stuk is het *Credo*, ook wel gekend als de geloofsbelijdenis. Het Credo is het publieke manifest waarin de christenen geloven.

Het laatste nummer van de eerste acte is het *Sanctus*. Met dit nummer begint de liturgie van de gelovigen.

“Heilig, Heilig, Heilig de Heer!
De God der Hemelse machten!
Vol zijn hemel en aarde van uw heerlijkheid.”

³ *Kyrie eleison, Christe eleison*: Heer, heb genade, Christus, heb genade.

⁴ *Gloria*: Glorie tot God in den Hoge en vrede aan de mensen op aarde.

Het volgende muziekstuk is het *Ave Maria*, een gebed tot Maria, moeder van Jezus. Het bevat de woorden die de engel tegen Maria sprak, toen ze zwanger werd van Jezus.

“Wees gegroet Maria,
vol van genade.
De Heer is met U.
Gij zijt de gezegende onder de vrouwen.
En gezegend is Jezus,
de Vrucht van Uw schoot.”

Het volgende lied dat zijn opwachting maakt, is het *Agnes Dei*, een gebed, gezongen tijdens de viering, alvorens men de hostie ontvangt. Het Agnus Dei laat zich vertalen als

Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
ontferm U over ons.
Lam Gods,
dat wegneemt de zonden der wereld,
geef ons de Vrede.

Het laatste liedje is van de hand van Wannes Van de Velde en is dus heel wat wereldser en suggestiever van aard:

Er staan twee sterren aan de hemel
Ze schijnen klaarder dan de maan
De ene schijnt voor mijn lief haar raam
De and're blijft voor haar kamerdeur staan

Ik geef je sterren uit de hemel
Ik zal je zoenen onder de naam
O nee, mijn lief, kijk niet door mijn raam
Mijn moeder zal voor mijn kamerdeur staan

Ik neem de sterren uit de hemel
Ik neem een stukje van de maan
Ik geef je vleugels, ik roep je naam
O laat me niet voor je kamerdeur staan

De betekenis van namen

Moeder Miriam

Wanneer een vrouw een non wordt, kiest zij meestal een nieuwe naam. De Moeder Overste in 'Agnes van God' koos voor de naam Miriam. Miriam is een vrouw die voorkomt in het Oude Testament van de Bijbel.

In het Oude Testament is Miriam de zus van Mozes en Aaron. De betekenis van de Hebreeuwse naam Miriam is echter voor discussie vatbaar: Het kan komen van het Hebreeuwse "leharim", "opvoeden", wat dus "zij die opvoedt" zou betekenen. Maar over het algemeen is men het er echter over eens dat de naam afkomstig is van het Hebreeuwse "Mar", wat "bitter" betekent.

Zuster Agnes

De naam Agnes komt van het Latijnse woord "agnus", wat "lam" betekent als in "Het Lam Gods". Dit wordt vaak gebruikt als men naar Jezus refereert. Het kan ook op "offer" duiden, net zoals het "offerlam".

Daarnaast vinden we in de rij heiligen die de Rooms-katholieke Kerk rijk is ook een Heilige Agnes.

Mozaïek van de Heilige Agnes in de Santa Agnese kerk

De Heilige Agnes (overleden in Rome, 21 januari 254 of 304) stierf als dertienjarige martelares voor het christelijk geloof.

Agnes werd als dertienjarige aan heidense goden gewijd en was het slachtoffer van verkrachting. Toen zij naar de tempel van Minerva werd gebracht, maakte zij een kruisteken en weigerde zich tegen God te keren. Vele jonge mannen vroegen haar ten huwelijk, maar zij weigerde en zei dat ze al verloofd was met Jezus Christus. Zij werd vervolgens bedreigd en gemarteld en vond tenslotte de dood doordat haar een zwaard in de keel gestoken werd. Acht dagen nadat ze was begraven in de catacomben aan de *via Nomentana*, werd zij gezien in een gouden kleding, met een verlovingsring van Jezus Christus aan haar vinger en aan haar rechterzijde een wit lam.

Haar naamdag is op 21 januari. Zij is de beschermheilige van de verloofde paren, van de kuisheid, van de jonge meisjes en maagden en van de slachtoffers van verkrachting. Sint-Agnes wordt genoemd in Canon I, het voornaamste eucharistisch gebed van de Rooms-katholieke Kerk.

Lammetjes

De naam Agnes betekent – zoals hierboven reeds vermeld - lam. Op haar feestdag zegent de paus altijd een paar lammetjes, deze gewijde diertjes zorgen dan voor de wol om later pallia van te maken. Vaak wordt Agnes ook met een lam afgebeeld.

Het **pallium** (van het Latijn voor mantel) is een onderdeel van de liturgische kledij in de Katholieke en de Anglicaanse Kerk. Het pallium behoort oorspronkelijk bij de paus, maar wordt door hem aan metropolieten en primaten gegeven als een symbool van hun bevoegdheid, gedelegeerd aan hen door de Heilige Stoel. Het wordt door de paus gezegend en is een teken van verbondenheid met de Kerk van Rome (*communio cum Ecclesia romana*).

Het pallium is vaak cirkelvormig en wordt gedragen om de hals en over de kazuifel. Het heeft twee afhangende banden aan de voor- en achterkant. De witte band is voorzien van zwarte kruizen.

Mogelijke opdrachten

- ✚ Auteurs kiezen vaak bepaalde namen uit voor hun personages, gebaseerd op de betekenis van de naam of op de een of andere context. Kies een personage uit het stuk en schrijf vervolgens een korte tekst vanuit het standpunt van de auteur waarin je verklaart waarom je dit personage deze naam gaf.

- ✚ Schrijf een paragraaf waarin je beargumenteert waarom de naam Agnes zulke passende naam is voor de jonge vrouw in de voorstelling.

Het centrale thema: geloof versus wetenschap

Een inleiding in de mystiek

Het woord **mystiek** wordt in verschillende betekenissen gebruikt. In het dagelijkse taalgebruik is mystiek vooral een bijvoeglijk naamwoord en betekent dan geheimzinnig, verborgen of raadselachtig.

In de betekenis zoals we die in deze lesmap hanteren, heeft het woord betrekking op ofwel een *streven naar* dan wel een *beleving van een religieuze ervaring*.

Actieve en passieve mystieke ervaring

Er bestaan natuurlijke en religieuze mystieke ervaringen. Natuurlijke mystieke ervaringen zijn bijvoorbeeld het gevoel dat ervaren wordt één te zijn met de natuur tijdens een lange boswandeling. Dit soort ervaringen zijn van een geheel andere aard dan de religieuze mystieke ervaringen, vooral omdat ze passief zijn. Meestal 'overkomt' het iemand zonder dat deze de ervaring actief nastreeft. Natuurlijke mystieke ervaringen worden niet als religieuze ervaringen beschouwd omdat ze niet met een bepaalde traditie verbonden zijn. Het zijn uiteraard wel spirituele ervaringen en kunnen een diepgaande invloed op het individu hebben.

Religieuze mystieke ervaringen zijn vaak meer actief dan de passieve natuurlijke ervaring. De mystieke ervaring kan worden opgeroepen middels gebed, contemplatie of meditatie.

Verder kan volgens sommigen een mystieke ervaring worden beleefd bij het gebruik van psychedelische drugs, zoals LSD of paddo's. In veel niet-westerse culturen was (en is) gebruik van dit soort middelen een belangrijk onderdeel van de religie.

Mystiek en rationalisme

De mystiek staat vaak op gespannen voet met op rationalistische wijze verworven kennis. De oorzaak hiervan ligt in het intrinsieke subjectieve karakter van de mystieke ervaring. Het probleem, vanuit rationalistisch perspectief, is dat mystieke kennis niet geverifieerd kan worden. Mystieke kennis is aldus zeer persoonlijk, maar niet per definitie onware kennis.

Doordat bij mystici vaak paranormale ervaringen en verschijnselen worden waargenomen is de mystiek ook een onderzoeksterrein voor de parapsychologie. Doch eveneens vanuit strikt wetenschappelijke psychologie is er recent interesse voor mystieke ervaringen. Met name vanuit het behaviorisme wordt een verband gelegd tussen het typisch menselijk vermogen tot perspectiefname en mystieke belevingen.

Vormen van mystieke kennis

Doorgaans worden door mystici ervaringen nagestreefd en beleefd die kunnen worden ondergebracht in onderstaande opdeling:

- het op enigerlei wijze trachten te komen tot een innige vereniging met God, het goddelijke of het bovennatuurlijke, of het bereiken van diepe staten van meditatie (zoals jhanas) en spirituele realisaties (zoals Nirvana). Veelal gebeurt dit door middel van gebed, beschouwing of meditatie.

- subjectieve ervaringen van bovennatuurlijke aard, contact dus met een andere werkelijkheid dan de gebruikelijke. Deze contacten kunnen meer of minder intensief zijn. Al naargelang de afstand tot het bovenaardse kunnen zulke ervaringen uiteenlopen van een eenvoudig besef van het hogere tot aan een heftige vervoering, buiten zichzelf treden of het goddelijke intens gewaarworden.

De Boeddha onderscheidde Zes Bovennatuurlijke Krachten, die zowel ervaringen van bovennatuurlijke aard als spirituele realisaties en vormen van kennis bevatten.

Bekende mystici

Mystiek en mensen met mystieke ervaringen komen door de hele geschiedenis voor:

- Gautama Boeddha, Indiaas mysticus, 480 voor Christus-400 voor Christus
- Hildegard van Bingen, Duitse mystica, 1098-1179
- Beatrijs van Nazareth, Brabantse mystica, 1200-1268
- Hadewijch, Brabantse mystica, 13e eeuw
- Meester Eckhart, Duits mysticus, 1260-1328
- Jan van Ruusbroec, Vlaams mysticus, 1293-1381
- Suster Bertken, Utrechtse mystieke dichteres, 1427-1514
- Theresia van Avila, Spaanse mystica, 1515-1582
- Juan de la Cruz, Spaans mystiek dichter, 1542-1591
- Jakob Böhme, Duits mysticus, 1575-1624
- Antoinette Bourignon, Frans-Vlaamse mystica van 1616-1680
- Emanuel Swedenborg, Zweedse filosoof/theoloog, 1677-1772
- Anna van Hees, Nederlandse mystica, 1768-1825
- Anna Catharina Emmerich, Duits mystica, 1774-1824
- Jakob Lorber, Oostenrijks/Sloveens mysticus, 1800-1864
- Jiddu Krishnamurti, Indiaas mysticus, 1895-1986
- Thomas Merton, Frans-Amerikaans mysticus, 1915-1968

De mystiek in de twintigste eeuw

“Ik wil geloven, ik wil de *gelegenheid* om te geloven, ik wil de *keuze* om te geloven.”

Moeder Miriam vaart uit tegen dokter Piron in één van de hevigste confrontaties in ‘Agnes van God’. Haar visie kapselt de veranderende interactie tussen wetenschap en geloof doorheen de 20ste eeuw in. In die Eeuw van Vooruitgang botsen geloof en wetenschap als nooit tevoren, waardoor de rol van de mystiek zwaar op de helling komt te staan. En met de mystiek, de mystici. Meer dan eender wie, komen zij onder zware verdenking te staan.

Hoewel de definitie van de mysticus verschilt van religie tot religie, wordt hij over het algemeen toch omschreven als een persoon die veel van God houdt en die liefde actief zal nastreven in de hoop een goddelijke verbinding tot stand te kunnen brengen.

In 1902 schreef William James, een vooruitstrevend Amerikaans denker, ‘Varieties of Religious Experience.’ Hierin beschrijft hij vier kenmerken van een mystieke ervaring, Al deze kenmerken worden door Agnes tentoongespreid: onuitsprekelijkheid (het onvermogen om de ervaring uit te drukken), een goddelijk gevoel of goddelijke aanwezigheid die zeer duidelijk ervaren wordt, de vergankelijkheid van deze mystieke staat en de passiviteit, het volledig ondergaan van zulke ervaring.

In het boek ‘Watcher on the Hills’(1959), vult Raynor C. Johnson deze kenmerken aan met een aantal fysieke kenmerken: het verschijnen van licht, extase, een desoriëntatie met betrekking tot de tijd en vaak nefaste effecten voor de gezondheid.

Een recente studie aan de Universiteit van Wales toonde aan dat christenen, joden, moslims en boeddhisten vaak gelijkaardige ervaringen beleven. Volgens deze studie maakt het dan ook niet uit of het door de christenen *Illuminatie*, door de moslims *Irfan* of door de boeddhisten *Nirwana* wordt genoemd. De studie telde ook meer dan 6000 zulke ervaringen sinds 1969, wat neerkomt op een 200tal per jaar.

Onze natuurlijke, ‘redelijke’, reactie zal er waarschijnlijk in bestaan om zulke ervaringen als broodjeaapverhalen af te wimpelen, net zoals Dr. Piron doet in ‘Agnes van God’.

Kunnen stigmata immers écht gebeuren? En verschijnt de Maagd werkelijk op het moment dat de atoom gesplitst wordt en de genen in kaart gebracht?

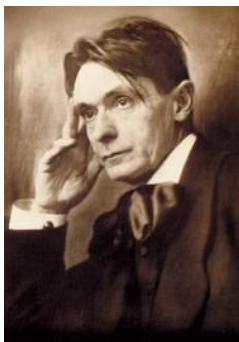
Wanneer we James’ criteria gebruiken om mystieke ervaringen te overwegen, dan zien we in de 20ste eeuw toch enkele opvallende cijfers opduiken. Hoewel zulke ervaringen doorheen verscheidene religies opduiken, zijn de meeste verhalen toch in het katholieke geloof geworteld. Het katholieke geloof houdt duidelijk vast aan een rijke mystieke cultuur en traditie, met honderden heiligen en martelaren.

Jeanne d'Arc, die in 1434 tot de brandstapel werd veroordeeld, is wel het gekendste voorbeeld. De vraag of Agnes als een nieuwe heilige kan worden beschouwd is dan ook door gans het stuk een centrale vraag.

bron: <http://www.marypages.com/jeanne.htm>

Een ander voorbeeld is Rudolf Steiner, een Oostenrijke filosoof en schrijver die op zijn achtste verjaardag in 1869 geesten van overleden familieleden begon te zien.

bron: <http://eigentijds magazine.nl/artikel/410-natuurgeesten-begeleiden-succestuiniers>

Nadat hij zijn studies in wiskunde, fysica en chemie had afgerond, publiceerde Steiner 'The Philosophy of Spiritual Activity.'. Hierbij nodigt hij zijn lezers uit om mystieke ervaringen als uitwasemingen van de natuurkrachten te zien. Dit boek zal de basis leggen voor de veranderende relatie tussen wetenschap en geloof in de 20ste eeuw.

Bij de eeuwwisseling ontvangt Paus Pius X visioenen over zijn voorgangers, die heersten over een eeuw van oorlog, dood en hongersnood.

bron: <http://www.heiligen.net/heiligen/08/21/08-21-1914-pius.php>

In 1918 lag Theresa Neumann, een arme Duitse vrouw, voor de zesde keer op haar sterfbed. Vlak voor het uitblazen van haar laatste levensadem, genas ze echter op miraculeuze wijze.

Telkens ze het uur van de dood naderde, zou ze enkele zinnen in het Aramees gesproken hebben, de moedertaal van Jezus. Toen Neumann stierf in 1962, werden negen wonden gevonden op haar lichaam, inclusief een *Longinus*: een litteken dat Christus' speerwonde afbeeldt.

Bron: <http://members.multimania.nl/guiver/newpage16.html>

Julia Kim, een mysticus die de Koreaanse oorlog ontvluchtte, leed aan bloedingen en ervoer een grote pijn alvorens ze verscheidene keren Jezus' stem hoorde. Kim bezat ook een beeld van Maria dat eerst tranen en vervolgens bloed hield in het midden van de jaren 80. Het beeld zou 700 dagen lang huilen. Het bloed werd getest en als echt menselijk bloed bestempeld.

The Sacred host turned into visible
Flesh and Blood in Julia's mouth during Mass
in the Naju Parish Church

Bron: <http://www.najumary.or.kr/mary/signs/eucharisticmiracle2.htm>

In 1940, was Maria Esperanza Bianchini, een twaalfjarig Venezuelaans meisje, na een longontsteking, totaal verlamd. Ze genas echter op wonderbaarlijke wijze. Het gerucht gaat dat zij nog steeds stigmata ontvangt, voorspellingen doet en zelfs de Heilige Hostie in haar mond kan

laten verschijnen.

Er hangt een voortdurende bloemengeur om haar heen, ze kan leviteren en een roos uit haar borst laten ontspruiten. Sommigen beweren zelfs dat er rozenblaadjes uit de hemel om haar heen zijn gevallen.

Bron: http://www.buenaventurapr.com/efectos_informe.htm

Dus keren we terug naar onze originele vraag: Kunnen we geloven dat wonderen bestaan in een wereld waar atomen worden gesplitst en genen op kaart gezet? Of beter, kunnen we *kiezen* om te geloven? Het is geen toeval dat John Pielmeier ons twee standvastige archetypes voorschotelt, een psychiater en een non, om ons door deze vraag heen te worstelen.

“Het wonder van wetenschap” zegt Moeder Miriam, “ligt niet in het antwoord dat het geeft, maar in de vragen die het ontdekt. Voor elk mirakel dat het uitlegt, ontstaan er weer tienduizend nieuwe.”

Het conflict tussen wetenschap en religie in Agnes van God

Moeder Overste vs. Dokter Piron

1. Moeder Overste en dokter Piron beginnen het stuk met tegengestelde meningen in verband met religie en wetenschap. Deze tegenstelling kleurt hun houding tegenover Agnes en de manier waarop haar zaak zou moeten worden behandeld.
  - † Wat leren we over het verleden van Moeder Overste in verband met de engel waar ze vroeger mee sprak? En wat is de relatie van die engel met de stem van Agnes?
  - † Wat zegt dit over haar interpretatie van de zwangerschap van Agnes en hoe haar non zou moeten worden behandeld door de rechtbank?
  - † Wat is volgens dokter Piron de juiste kijk op de zwangerschap van Agnes?
  - † Wat verstaat Moeder Overste onder geloof en wat is haar standpunt tegenover wetenschap?
  - † Wat verstaat dokter Piron onder geloof en wat is haar standpunt tegenover wetenschap?
  - † Wat willen de twee vrouwen voor deze jonge non?

2. Tegen het einde van het stuk hebben beide vrouwen een andere houding tegenover religie en wetenschap.
  - † Verduidelijk de verandering bij Moeder Overste. Hoe is haar houding tegenover Agnes veranderd? Welke mening heeft ze uiteindelijk over dokter Piron en de wetenschap? Welk effect zou dit kunnen hebben op haar rol als Moeder Overste?
  - † De veranderingen in de mening van dokter Piron is iets ingewikkelder. Hoe verandert haar kijk op de schuld van Agnes in verband met haar vermoorde baby? Dokter Piron begint het stuk als een zelfverzekerde, kettingrokende atheïst en eindigt als een twijfelend, niet-rokende psychiater. Wat heeft haar veranderd? Had deze verandering te maken met haar kijk op het psychische en fysieke moederschap?

3. Deze veranderingen ten opzichte van religie en wetenschap, hebben bij beide vrouwen te maken met het thema 'mirakels'.
  - † Benoem de uitspraken die Moeder Overste maakt die verwijzen naar wat een mirakel is en welk effect de wetenschap heeft gehad op ons beeld van mirakels nu. Naar welke mirakels verwijst Moeder Overste in het stuk?
  - † Wat is de kijk van dokter Piron op mirakels? Hoe gaat zij in tegen de kijk van Moeder Overste op dit onderwerp?
  - † Hoe veranderen ze beiden hun kijk op mirakels? Verwijs in je antwoord zeker naar de droom die dokter Piron vertelt in tafereel twee.
  - † Leg de volgende replieken uit.

MOEDER

Dag, Dokter. O, en het mirakel dat u wilde, dat IS gebeurd. 't Is maar een klein, maar u zal het vlug genoeg merken.

DOKTER

Ik wil geloven dat ze... begenadigd was.

En ik mis haar.

En ik hoop dat ze iets heeft achtergelaten, een stukje van haar, in mij.

Dat zou al een mirakel genoeg zijn (.....) Toch?

De nexus van het conflict: Agnes

Het personage Agnes is de verpersoonlijking van de strijd tussen wetenschap en religie. Is zij een christelijk mystiek persoon? Een slachtoffer van verkrachting? Is haar zwangerschap een mirakel? Is zij een krankzinnige of een heilige?

1. In het stuk spreekt Agnes vaak over haar jeugd en over de relatie met haar moeder. Wat leren we uit de volgende aspecten van haar leven?

- ✚ Haar moeders overbescherming zoals onthuld door Moeder Overste?
- ✚ Haar afwezige vaderfiguur?
- ✚ De vorming van Agnes haar lichamelijke zelfbeeld door de moeder?
- ✚ De door de moeder opgelegde kijk op haar intelligentie?
- ✚ De houding van Agnes tegenover haarzelf als een 'vergissing' en haar 'slechte baby'?
- ✚ De permanente hoofdpijn van de moeder en de gesprekken met 'engelen'?
- ✚ De psychische en seksuele aanranding van Agnes?
- ✚ De kijk van Agnes op haar moeders helderziendheid?
- ✚ De overtuiging van Agnes dat haar moeder nog steeds meekijkt en meeluistert?
- ✚ De kijk van Agnes op de strijd tussen en de samensmelting van haar moeder en de hoofdzuster?
- ✚ De verwarring van Agnes of haar moeder in de hemel of de hel is?
- ✚ Agnes' opgelegde kijk op zwangerschap en het moeder zijn.

Denk nu even na over volgende vragen:

- ✚ Hoe heeft de jeugd van Agnes haar kijk op religie gevormd?
- ✚ Hoe heeft de jeugd van Agnes haar kijk op seksualiteit gevormd?

2. Er zijn veel verwijzingen naar het zingen van Agnes en naar haar stem in het algemeen.

- ✚ Welke stem hoort Moeder Overste als Agnes zingt?
- ✚ Welke stem hoort dokter Piron?
- ✚ Welke stem hoort Agnes? Wie zingt er volgens Agnes 'via haar lichaam'?
- ✚ Hoe zetten deze verschillende interpretaties van Agnes' stem de drie personages en het conflict zelf in de verf?

3. Beschrijf de 'God van Agnes'.

- ✚ Wat is haar kijk op Hem en wat is haar relatie met Hem?
- ✚ Hoe wordt haar kijk op God bepaald door haar jeugd?
- ✚ Hoe heeft haar kijk op God haar gedragingen in het klooster bepaald (zoals beschreven door Moeder Overste)?
- ✚ Hoe komt ze te weten dat ze zwanger is?
- ✚ Wat is je persoonlijke verklaring van haar zwangerschap?
- ✚ Wat is je persoonlijke verklaring van de moord op haar baby?
- ✚ Hoe zou Freud Agnes' kijk op God uitleggen?

4. Er zijn verschillende verwijzingen naar bloed in het stuk. De bebloede lakens op de vermoedelijke nacht van Agnes' bevruchting en op de nacht van de geboorte. Het bloed van de stigmata zoals verteld door Moeder Overste en zoals gezien door Moeder Overste en dokter Piron wanneer Agnes haar bevruchting herbeleeft. Het bloed van God. Het bloed van dokter Piron. Denk na over de rol van bloed in het stuk, zowel letterlijk als symbolisch. Wat zouden deze implicaties betekenen?

5. In zijn introductie, quoteert schrijver John Pielmeier Robertson Davies 'Fifth Business':

- ✠ "Als je denkt dat ze een heilige is, is ze een heilige voor jou. Wat vraag je nog meer? Dat is wat we de realiteit van de ziel noemen, jij bent zo stom om te eisen wat de overeenkomst met de wereld..."
- ✠ "Het zijn de mirakels die me zorgen baren. De mirakels houden geen rekening met wat jij zegt."
- ✠ "Oh, mirakels! Ze gebeuren overal. Mirakels zijn zaken die mensen niet kunnen verklaren... Het leven is een te groot mirakel voor ons om dan over allerlei kleine omkeringen heisa te maken over aan wat wij zo krampachtig vasthouden als 'de natuurlijke orde' ...Je moet het antwoord vinden in een soort psychologische waarheid, niet in een objectieve...En wanneer je aan het zoeken bent, ga dan verder met je eigen leven en aanvaard de mogelijkheid dat de prijs die je betaalt misschien haar leven is en dat dat het plan van God is voor jou en haar."

Vergelijk deze uitspraken met de wereld waarin het stuk zich afspeelt. Is Agnes krankzinnig of heilig?

Lessuggesties

Een analyse van een toneelstuk kan op verschillende manieren. Men hoeft dit niet steeds te formaliseren in een welomlijnde schriftelijke taak waardoor het theaterbezoek vaak uitmondt in een anticlimax: de zoveelste schoolopdracht... Vaak bereikt men meer betrokkenheid en motivatie door een aantal aspecten mondeling te bespreken, in kleinere groepjes of klassikaal.

De voorbereiding

Laat de leerlingen de flyer lezen van deze voorstelling. Bekijk samen ook even de affiche.

- Welke informatie vind je terug over deze productie?
- Welke informatie vind je niet terug en zou je wel willen hebben?
- Wat verwacht je van deze voorstelling?
- Spreekt het gegeven je aan?
- Zou je uit eigen beweging naar dit stuk gaan kijken? Waarom wel/niet?

Bezoek de website <http://www.theateraandestroom.be/> en laat leerlingen even vrij verkennen.

- Spreekt de website je aan? Is ze duidelijk? Overzichtelijk? Gebruiksvriendelijk?
- Welk soort theater brengt TAS?
- Zijn er bepaalde producties die je wel zou willen zien?
- Ken je enkele van de acteurs? Waarvan?
- Waar is het theater gelegen?
- Hoe bestel je tickets? Wat is de kostprijs?

Wat weten de leerlingen over de auteur?

Kennen ze de acteurs? De regisseur?

Laat hen opzoeken op het internet. Vraag naar foto's, citaten, interviewfragmenten.

Laat leerlingen zelf interviewvragen bedenken voor de schrijver, de regisseur of de acteurs, eventueel na het zien van het toneelstuk.

Vraag leerlingen naar hun mening over geloof en religie. Laat de leerlingen hun standpunt beknopt opschrijven en bijhouden. Stel deze vraag opnieuw na het theaterbezoek en confronteer hen met hun eerste antwoord.

Vraag je leerlingen naar hun ervaringen met theaterbezoek. Wie gaat er regelmatig naar theater? Waarom wel/niet?

Maak duidelijke afspraken omtrent houding en gedrag tijdens het theaterbezoek. Stilte tijdens de voorstelling, geen GSM gebruiken, zaal netjes houden, ordelijk plaats nemen en zaal verlaten,...enz.

Bekijk met de leerlingen als oriëntatie de trailer en eventueel enkele fragmenten van de filmversie.

http://www.youtube.com/watch?v=-7ipWyy_Nyk&feature=related

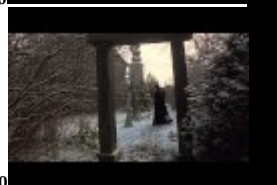
_Agnes Of God 4/10

_Agnes Of God 7/10

Agnes Of God 6/10

_Agnes Of God 10/10 S

We vonden ook enkele theatercaptaties die in deze fase kunnen bekeken worden:

<http://www.youtube.com/watch?v=MTbDbfj320o&feature=related>

http://www.youtube.com/watch?v=QtbV7x59h_E&feature=related

Uiteraard kan het ook interessant zijn om deze fragmenten na het theaterbezoek te gebruiken. In de bijlagen vind je bovendien meer info over de filmversie.

Het theaterbezoek

Zorg voor voldoende begeleidende leerkrachten om er op toe te zien dat het bezoek rustig en ordelijk verloopt.

Herinner leerlingen die zich niet gedragen aan de afspraken.

Neem plaats tussen je leerlingen.

Observeer zo nu en dan je leerlingen:

- Zijn ze geboeid?
- Hoe reageren zij op het stuk?
- Zijn er bepaalde scènes die hen duidelijk sterk aangrijpen?
- Welke appreciatie illustreert het applaus dat ze geven?

Sprokkel onmiddellijk na de voorstelling spontane reacties.

De informatie die je observatie opleverde en de directe commentaar van de leerlingen kan je gebruiken tijdens de nabespreking.

De verwerking

Nabespreking van de voorstelling

Laat leerlingen in eerste instantie spontaan hun ervaringen verwoorden. Geef hen de kans om onmiddellijk te ventileren wat ze écht over het stuk willen zeggen.

Nadien kan je gericht vragen stellen zoals:

- Wat vond je van het verhaal?
- Welk moment in het toneelstuk sprak je het meest aan?
- Welk moment in het toneelstuk sprak je het minst aan?
- Wat vond je van de manier waarop de acteurs de personages speelden?
- Vormden spel, vormgeving, belichting en muziek een goed geheel?
- Wat deed je denken aan je eigen leefwereld?
- Wat vond je van de manier waarop het stuk eindigt?
- Welk einde zou jij bedenken voor dit toneelstuk?
- Kan dit echt gebeurd zijn? Is het verhaal realistisch? Waarom wel/niet?
- Wat heb je geleerd uit het stuk?
- Zou je dit toneelstuk aanraden aan vrienden, familie? Waarom wel/niet?
- Vul aan met één woord: 'Ik vond deze voorstelling....'

Werken met aanvulzinnen

Geef je leerlingen een reeks zinnen die ze schriftelijk moeten aanvullen. Nadien laat je de leerlingen per twee of in kleine groepjes de resultaten vergelijken.

Elke groepje brengt nadien verslag uit. Waren er opvallende overeenkomsten? Grote verschillen? Opmerkelijke aanvullingen?

Voorbeeldzinnen:

- Duid aan wat je van de voorstelling vond:
Boeiend, spannend, ontroerend, saai, grappig, moeilijk,...of geef zelf nog andere woorden...
- Geef voor drie van de aangeduide woorden ook een woordje uitleg.
Ik vond de voorstelling boeiend want...
- Eén ding dat ik heel goed heb onthouden uit het toneelstuk is...
- Wat ik niet zo goed begreep in de voorstelling was...
- Ik had niet verwacht dat...
- Ik kon me goed vereenzelvigen met ..... omdat.....
- Ik zou aan Agnes willen zeggen dat...
- Ik zou aan Dokter Piron willen zeggen dat...
- Ik zou aan Moeder Myriam willen zeggen dat...
- Ik zit na het zien van deze voorstelling met de vraag...
- ...

Werken rond verhaalbegrippen

Taalgebruik

Vragen voor de leerlingen kunnen zijn:

- Hoe praten de verschillende personages?
- Zijn er duidelijke verschillen in taalgebruik tussen de verschillende personages? Hoe verklaar je die verschillen?
- Is hun taal verheven? Plechtig? Plat?
- Waarom spreken zij zo? Welk effect heeft dit op het verhaal?
- Zijn de dialogen geloofwaardig?

Tijd als structurerend element

Wordt het verhaal chronologisch verteld?

Zijn er sprongen in de tijd?

Wat is het effect van de hypnosessies op de tijd?

Vraag je leerlingen of ze enig idee hebben wat de totale vertelde tijd zou kunnen zijn? Waarop baseren ze zich dan?

Verhaallijnen

Mogelijke vragen:

- Vertel in eigen woorden het verhaal.
- Zijn er naast het verhaal van Agnes nog andere verhaallijnen?
- Wat hebben de verschillende verhaallijnen met elkaar gemeen? Zijn er verschillen? Welke?
- Vind je de titel passend?

Besprek met je leerlingen ook de mate waarin licht en geluid het verhaal ondersteunen.

- Maakt men gebruik van opvallende uitlichting? In welke mate (veel/weinig)? Wat probeert men met dit licht te creëren?
- Wordt het toneelstuk begeleid door muziek of liederen? Ken je de muziek en liedjes? Welke rol vervullen ze in het toneelstuk? Worden er nog andere geluidsfragmenten gebruikt?

Tijd, plaats en cultuur

Vragen voor de leerlingen:

- Wanneer speelt het verhaal zich af? (verleden, heden, toekomst)
- Waar speelt het verhaal zich af? (werelddeel, land, streek of soort van omgeving)
- Geef een korte beschrijving van het decor en de attributen.
- Op welke plaatsen speelt het verhaal zich af?
- Geeft het decor enig houvast hiervoor?
- Binnen welke cultuur speelt het verhaal zich af? Welk milieu?

Personages

Volgende vragen zijn hier relevant:

- Welke zijn de hoofdfiguren in het verhaal?
- Zijn er bijfiguren ?
- Hoe verhouden de personages zich ten opzichte van elkaar? Wat is hun relatie?
- Welke personages komen er met elkaar in conflict?
- Wat kom je te weten over de karakters van de personages?
- Hoe zou je Agnes, Myriam en Marcia omschrijven qua karakter?
- Maakt men gebruik van kostumering? Waarom wel/niet?
- Merk je een verandering bij de personages? Bij wie?
- Met wie kan je je het makkelijkst identificeren?
- Voor wie heb je sympathie?
- Wie trok je het minst aan? Waarom?
- Wat vind je van de manier waarop de acteurs hun personage hebben neergezet?
- Wat vind je goed/minder goed van deze acteur(s)? Waarom?
- Welke rol zou je zelf ook wel eens willen spelen? Waarom?

Je kan leerlingen ook vragen om in de huid van één bepaald personage te kruipen om dan geïnterviewd te worden door de klasgenoten.

Afloop van het verhaal:

Vraag leerlingen naar het gevoel dat ze hadden bij dit einde.

Hadden ze deze afloop verwacht? Waarom wel/niet?

Waar staat iedereen aan het einde van het verhaal? Welke evolutie hebben de personages doorgemaakt?

Hoe zou het leven van de verschillende personages verder verlopen? Hebben de gebeurtenissen hun leven en hun toekomst veranderd?

Laat leerlingen een vervolgcène schrijven met als titel: 'Eén jaar later...'.

Andere ideeën

- Laat leerlingen een beeldreportage maken over het theaterbezoek. Foto's, film- en geluidsfragmenten kunnen later eventueel op de website van de school worden geplaatst.
- Laat een groepje leerlingen d.m.v. interviews (leerlingen, leerkrachten, acteurs,...) een verslag maken van het theaterbezoek.
- Laat de leerlingen een vervolgcène schrijven en ook spelen: 1 jaar later, 10 jaar later,...
- Maak een soort 'babbelbox' waarin leerlingen hun mening kwijt kunnen over het theaterbezoek.
- Laat leerlingen bij wijze van reactie op het toneelstuk uit tekst- en beeldmateriaal fragmenten selecteren. Die moeten ze samenvoegen tot ze op een of andere manier een coherent geheel hebben gecreëerd. Dit kan met krantenartikels, passages uit romans of gedichten, foto's, slogans...enz.
- Laat leerlingen eenzelfde soort tekst- of beeldcollage maken waarin ze hun standpunt over religie en wetenschap duidelijk maken.
- Laat leerlingen zelf een affiche of flyer ontwerpen voor deze voorstelling.
- Laat leerlingen een brief schrijven aan Agnes.
- Ensceneer het proces van Agnes. Wordt zij schuldig bevonden door de jury?
- Bespreek met je leerlingen waarin een theaterbezoek verschilt van een filmvoorstelling. Zijn er ook gelijkenissen?
- Link de thematiek aan de actualiteit. Laat leerlingen artikels meebrengen over geloof, religie, de Katholieke Kerk die hen hebben aangegrepen of waarover ze iets kwijt willen. In de bijlagen stopten we alvast een aantal voorbeelden van de voorbije maanden.

Aan de slag met tekstfragmenten

Spelen met regels als introductie

Doel

Het doel van deze activiteit is de leerlingen bekend te maken met het toneelstuk *Agnes en God* door ze kennis te laten maken met enkele tekstregels uit het stuk. Op basis van deze tekst zullen de leerlingen voorspellingen maken over de verschillende persoonlijkheden van de personages en over de belangrijkste conflicten die in het stuk verweven zijn. Deze voorspellingen en indrukken zullen de leerlingen met de rest van de groep bespreken. Deze activiteit zorgt ervoor dat de leerlingen zich vragen stellen en inzicht verwerven. Mogelijk ontstaat er ook nieuwsgierigheid om deze regels in het echt te zien en te horen.

'Spelen met regels' is een activiteit die het meest zinvol is voor de opvoering wordt bekeken.

Tijdsduur

20-30 minuten

Materiaal

- ‡ Tennisbal
- ‡ Tien strookjes papier, uitgeknipt van de 'regeltje gooi' pagina op de volgende bladzijde

Verloop

Knip de regels op de volgende pagina uit en verdeel ze onder tien vrijwilligers. De leerlingen krijgen nu vijf minuten de tijd (of ze mogen er een nachtje over slapen indien dit gewenst is) om de tekstregel uit het hoofd te leren en te oefenen. Wanneer ze klaar zijn gaan de tien leerlingen in een kring zitten en krijgt één van hen de bal. Nadat hij of zij zijn of haar tekstregel heeft gezegd wordt de bal naar iemand anders binnen de kring gegooid. Deze leerling zegt eveneens zijn of haar regel en zo gaat het door tot alle regels enkele malen gehoord zijn. Het is de bedoeling dat de leerlingen worden aangemoedigd om hun tekstregel op verschillende manieren uit te spreken. Via een variëteit aan emoties ontdekken ze verschillende manieren om hun tekst voor te brengen.

Optioneel

Herverdeel de strookjes binnen de groep (of je kiest voor andere leerlingen) en ga door voor nog een rondje 'regeltje gooi'.

Geef na de oefening de leerlingen vijf minuten de tijd om ideeën en vragen te formuleren over de inhoud van het toneelstuk. De volgende vragen kunnen een leidraad zijn bij het opstarten van het schrijven en/of praten.

- ‡ Waarover gaat het stuk?
- ‡ Beschrijf de personages: leeftijd, geslacht, beroep, opleiding, persoonlijkheid, enz...
- ‡ Welke rol zal godsdienst hebben in dit toneelstuk?
- ‡ Welke conflicten zullen er plaatsvinden en waarom?
- ‡ Wat is geloof?
- ‡ Wat is een mirakel?

Knip de strookjes uit en verdeel ze onder de leerlingen.

Als ik zeg dat ze gezond is gaat ze naar de gevangenis. Als ik zeg dat ze gek is... gaat ze naar een gekkenhuis.
Ik heb nooit een baby gezien. Ik denk dat ze het verzonnen hebben.
Wat we gewonnen hebben aan logica zijn we verloren aan geloof. We hebben niet langer een soort primitieve verwondering.
Moeder, ik ben de inquisitie niet.
Maar heb je ooit van een man gehouden? Behalve Jezus Christus dan?
In de middeleeuwen sliepen nonnen en monniken in doodskisten.
Geen plaats voor mirakels. Maar oh, mijn liefste ik mis ze zo.
Lijden is mooi, ik wil mooi zijn.
Ik ben niet gemaakt van steen. Ik ben een mens van vlees en bloed... en hart... en ziel...
Geen gekken hier. We zijn allemaal stabiele, verstandige mannen en vrouwen.

Scènes uit Agnes van God om hardop te lezen

Eerste bedrijf, vijfde tafereel

MOEDER Ze zei dat God het haar bevolen had.
(AGNES VERSCHIJNT. GEDURENDE DEZE SCENE IS EEN VAN AGNES' HANDEN ONOPVALLEND VERBORGEN IN DE VOUWEN VAN HAAR HABIJT)
Sprak Hijzelf tegen jou?

AGNES Neen.

MOEDER Door iemand anders?

AGNES Ja.

MOEDER Wie?

AGNES Dat kan ik niet zeggen.

MOEDER Waarom niet?

AGNES Ze zou me straffen.

MOEDER Eén van de zusters?

AGNES Neen.

MOEDER Wie? (STILTE) Waarom zou ze jou zeggen zoiets te doen?

AGNES Ik weet niet.

MOEDER Waarom denk je?

AGNES Omdat ik te dik word.

MOEDER O, in 's hemelsnaam.

AGNES 't Is waar. Er zit teveel vlees aan me.

MOEDER Agnes...

AGNES Ik ben een ballon.

MOEDER ... wat maakt het nu uit of je dik bent of niet?

AGNES Daarom.

MOEDER Hier moet je voor niemand aantrekkelijk zijn.

AGNES Jawel. Ik moet aantrekkelijk zijn voor God.

MOEDER God heeft je lief zoals je bent.

AGNES Nietwaar. God haat dikke mensen.

MOEDER Wie vertelde je zoiets?

AGNES Dik zijn is een zonde.

MOEDER Waarom?

AGNES Kijk naar alle heiligenbeelden. Dié zijn dun.

MOEDER Agnes...

AGNES Dat is omdat ze lijden.

MOEDER Wie... (vertelt je dat?)

AGNES Lijden is mooi. Ik wil mooi zijn.

MOEDER Wie vertelt zo'n dingen?

AGNES Christus zei het in de Bijbel. Hij zei: "Voorwaar, voorwaar ik zeg het u. Laat de kinderen voor mij lijden".

MOEDER Daarmee bedoelde... (Hij toch niet...)

AGNES Ik wil lijden als een klein kind. Mijn lichaam wordt aldoor groter. Ik wil niet dat het groter wordt, want dan kan ik er niet meer in, in het Rijk der Hemelen.

MOEDER Agnes, schat de Hemel is geen plek... (met ramen en tralies)

AGNES (OMVAT HAAR BORSTEN) Kijk nu eens. Ik moet vermageren.

MOEDER (REIKT NAAR AGNES) Ach, mijn lieve kind.

AGNES Ik ben te dik. Kijk! Ik ben een ballon! God zal me doen ontploffen. Dat zei ze tegen me.

MOEDER Wie?

AGNES Mammie! Ik zal altijd dikker en dikker worden en op een dag dan ontplof ik. Maar als ik klein blijf, zal het niet gebeuren!

MOEDER Vertelt je moeder dat? (STILTE) Agnes, schat, je moeder is dood.

AGNES Maar ze kijkt toe. Ze luistert.

MOEDER Onzin. Ik ben je moeder nu, en ik wil dat je eet.

AGNES Ik heb geen honger.

MOEDER Je moet iets eten, Agnes.

AGNES Nietwaar. De hostie is genoeg.

MOEDER Lieve schat, ik denk niet dat de Heilige Hostie het aanbevolen dagelijks rantsoen bevat van wat dan ook.

AGNES Van God.

MOEDER O ja, van God.
O, mijn lieve kind.
Kom hier. (MOEDER WIL HAAR OMARMEN. AGNES VERHINDERT DAT. HOUDT HAAR ENE HAND VERBORGEN IN HAAR HABIJT. MOEDER KIJKT NAAR DE VERSTOPTE HAND) Wat scheelt er nu?

AGNES Ik word gestraft.

MOEDER Waarvoor?

AGNES Ik weet het niet.

MOEDER Hoe? (AGNES TOONT EEN HAND, GEWIKKELD IN EEN BEBLOEDE ZAKDOEK)
Wat is er gebeurd? (AGNES NEEMT DE ZAKDOEK WEG) O, Jezuslief. O, Jezuslief.

AGNES Het is vanmorgen begonnen, en ik kan het niet doen ophouden. Waarom ik, Moeder? Waarom ik?

DOKTER Waarom hebt u haar niet naar een dokter gestuurd?

MOEDER De volgende morgen was het gedaan.

DOKTER Is het ooit nog teruggekomen?

MOEDER Niet dat ik weet, neen.

Vragen

1. In het eerste bedrijf, het vijfde tafereel leren we dat Agnes in het geheim een baby had en dat het stierf of gedood werd bij de geboorte. Moeder Mirjam en Dokter Piron hebben elk een andere mening over hoe het zou gebeurd zijn. Wat denk jij dat er is gebeurd?
2. Er zit veel verscholen informatie over de personages in deze scène. Wat kom je te weten over Agnes? Wat leer je over haar relatie met moeder Mirjam?
3. Moeder Mirjam beschrijft Agnes als 'een onschuldige ziel'. Wat denk je dat moeder Mirjam bedoelt met deze woorden? Op welke manier is Agnes 'een onschuldige ziel'?
4. In het begin van tafereel vijf vraagt moeder Mirjam: Wat denkt u? Is ze compleet kierewiet of alleen maar een beetje uit balans? Of is ze volgens u helemaal gezond van geest en een goede leugenaarster? Bent u tot een besluit gekomen? De sarcastische toon in dit stukje tekst verraad haar echte gevoelens. Wat probeert ze eigenlijk echt te zeggen tegen dokter Piron? Denk jij zélf ook dat Agnes 'kierewiet', een leugenaarster of iets anders is?
5. Wat voor soort relatie ontwikkelt zich stilaan tussen moeder Mirjam en dokter Piron? Wat denk je dat ze beiden willen van Agnes?

Eerste bedrijf, zevende tafereel

DOKTER Zie jij engelen?

AGNES (IETS TE SNEL) Neen.

DOKTER Geloof je dat je moeder ze echt zag?

AGNES Neen. Maar dat kon ik haar niet zeggen.

DOKTER Waarom niet?

AGNES Omdat ze dan boos zou worden. Me zou straffen.

DOKTER Hoe zou ze je straffen?

AGNES Ze zou me... straffen.

DOKTER Hield je van je moeder?

AGNES O, ja. Ja.

DOKTER Heb je ooit graag gewild om zelf moeder te worden?

AGNES Ik kan toch nooit een moeder zijn.

DOKTER Waarom niet?

AGNES Omdat ik er geen wil.

DOKTER Maar als je er één zou willen, wat zou je dan doen om er één te krijgen?

AGNES Ik zou er één adopteren, van iemand die geen baby wilde.

DOKTER Iemand zoals jij?

AGNES Neen! Niet zoals ik.

DOKTER Maar hoe zou ze die baby dan gekregen hebben als ze 't niet wilde?

AGNES Een vergissing.

DOKTER Hoe heeft je moeder jou gekregen?

AGNES Een vergissing! Het was een vergissing!

DOKTER Heeft ze dat gezegd?

AGNES Jij wil dat ik zeg dat ze een slechte vrouw was en dat ze me haatte, en dat ze me niet wilde, maar dat is niet waar, want ze hield van me, en het was een goede vrouw, een heilige en ze wilde me wel. Jij wil niets goeds over haar horen, al wat jou interesseert zijn ziektes!

DOKTER Agnes, ik geloof niet dat jij niks afweet van sex...

AGNES Ik kan het niet helpen dat ik dom ben.

DOKTER ... dat je geen idee hebt wie de vader van je kind is...

AGNES Ze hebben het verzonnen!

DOKTER ... dat je je niet herinnert dat je zwanger werd gemaakt...

AGNES 't Is mijn schuld niet!

DOKTER ... en dat je niet gelooft dat je een kind gedragen hebt!

AGNES Het was een vergissing!

DOKTER Wat, het kind?

AGNES Alles! Nonnen krijgen geen kinderen!

DOKTER Agnes...

AGNES Raak me niet zo aan! Raak me niet zo aan! (ZE SLAAT NAAR DE DOKTER, DIE ZICH TERUGTREKT) Ik weet wat jij van me wilt! Jij wil God van me afnemen. Je moest beschaamd zijn! Ze zouden jou moeten opsluiten. Mensen zoals jij!

Vragen

1. In tafereel zeven praten Agnes en dokter Piron over baby's. Begrijpt Agnes iets van baby's? Welke kennis ontbreekt er bij haar in verband met baby's?
2. Wat leren we over het verleden van Agnes in deze scène?
3. Dokter Piron probeert te begrijpen hoe Agnes de wereld ziet om zo een goede diagnose te kunnen stellen voor de rechtbank. Is dit de enige bedoeling van dokter Piron? Wat wil zij eigenlijk horen van Agnes?

Bijlagen

Verbreding en uitdieping van het thema geloof en wetenschap

Niet los van God? Geloof en wetenschap.

DIDIER POLLEFEYT & ELLEN DE BOECK, *Niet los van God? Geloof en wetenschap*, Leuven, Acco, 2007, 357 blz.

Geloof en wetenschap staan reeds eeuwen op gespannen voet met elkaar. Vandaag lijkt het erop dat het geloof het gesprek met de steeds verder evoluerende wetenschappen niet meer kan volgen. De popularisering van de positieve wetenschappen zorgt ervoor dat brede lagen van de bevolking in snel tempo een nieuw mens- en wereldbeeld aannemen dat nog weinig ruimte lijkt te laten voor een gelovig verstaan van de werkelijkheid. Nieuwe inzichten en kritisch onderzoek ondermijnen traditionele geloofswaarheden en Godsbeelden.

Tegen de achtergrond van deze fundamentele maatschappelijke en levensbeschouwelijke verschuivingen, gaat dit boek in op de vraag hoe het gesprek tussen geloof en wetenschap opnieuw kan opgenomen worden. Daarbij wordt vooral aandacht besteed aan een geheel nieuwe tendens die we recent vaststellen, met name dat de tegenstelling tussen 'geloof' en 'wetenschap' stilaan achterhaald is. De slinger lijkt in de andere richting te gaan: geloof in God wordt door steeds meer wetenschappers vandaag als een aannemelijke en verdedigbare intellectuele stellingname gezien. Mens en wereld verschijnen hier niet langer als een blinde en complexe samenloop van omstandigheden, maar als het resultaat van een geniaal ontwerp. De vraag daarbij is of we de ontwerper dan nog God mogen noemen? En dan nog wel de God van joden en christenen?

Dit boek betreft een bundeling van de teksten van verschillende toonaangevende denkers uit het Nederlandse taalgebied, gespecialiseerd in deze thematiek, met de bedoeling op toegankelijke manier kennis te laten maken met nieuwe en levensbeschouwelijk relevante ontwikkelingen in de wetenschappen en de mogelijke antwoorden erop die vanuit de christelijke theologie en de filosofie enerzijds en het werkveld van onderwijs en pastoraal anderzijds geformuleerd kunnen worden. Thema's die aan bod komen zijn onder andere: schepping en evolutie, de plaats van de mens in de kosmos, de discussie over de wereld als een intelligent ontwerp, vrijheid en determinisme. Verschillende perspectieven en argumenten zullen aan bod komen, alsook antwoorden op de vragen hoe natuurwetenschappers over geloof kunnen spreken en hoe gelovigen naar wetenschap kunnen kijken. Deze publicatie is een schriftelijke neerslag van de Vliebergh Sencieleergangen 2006 van Faculteit Godgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Leuven, gewijd aan het thema geloof en wetenschap.

Geloof en wetenschap: elkaars perspectief beter leren begrijpen

"Geloof of Wetenschap: Een vals dilemma?" was de titel van de lezing die Taede Smedes vorige week in een goed gevulde aula Pieter de Somer gaf. Hiermee zette Smedes al de toon van zijn betoog: geloof en wetenschap sluiten elkaar niet uit. Wie vandaag beide termen hoort, denkt echter vaak vanzelf aan een conflict. Smedes illustreerde dit met een aantal citaten van bekende atheïsten:

- "Je moet schizofreen zijn om in God te geloven én wetenschapper te zijn." (Simon van der Meer)
- "Atheïsme leidt tot zelfkennis, terwijl het geloof blijft steken in wishful thinking en atavistische projecties." (Herman Philipse)
- "Alle geloof is, wetenschappelijk gezien, bijgeloof." (Piet Borst)

Vaak wordt het zo voorgesteld alsof we moeten kiezen tussen enerzijds de natuurwetenschappen en rationeel leven en anderzijds het geloof en irrationeel leven. "Is die keuze wel eerlijk?" vraagt Smedes zich terecht af, en de meerwaarde van zijn betoog ligt volgens mij hierin dat hij de huidige discussie mooi in zijn historische context kadert. Hiermee laat hij zien welke fouten we zeker niet meer mogen herhalen en welke manieren wél werken.

In zijn lezing nam Smedes ons eerst terug naar de Middeleeuwen, toen er nog geen sprake was van natuurwetenschap, maar wel van natuurfilosofie. Dit kwam vooral neer op Aristotelianse feitenkennis, gekoppeld aan deductieve argumenten zonder empirisch onderzoek.

Natuurfilosofie werd beschouwd als een voorbereiding voor de theologie: de fysieke werkelijkheid was een bron van kennis over God, naast het geloof en openbaring (de Bijbel). Beide vulden elkaar aan: de wereld weerspiegelde iets van Gods wezen, en Gods Logos in de schepping kon door rationele mensen worden herkend.

Van almachtige theologie tot secularisatie

Toch waren geloof en natuurfilosofie geen twee handen op één buik: de wetenschap werd in toom gehouden door het geloof. Als de wetenschap het geloof tegensprak, moest ze het onderspit delven. De Middeleeuwen kenden ook heel wat spanningen tussen geloof en wetenschap: Smedes vermeldde het Parijs decreet van 1210 tegen natuurfilosofische werken van Aristoteles en het verbod op natuurfilosofische artikelen door bisschop Tempier op straffe van excommunicatie (in die tijd betekende dat uit de samenleving gezet worden). In 1272 moesten de leden van de artes-faculteiten zelfs een eed zweren dat ze theologische kwesties links zouden laten liggen.

In de Verlichting kwam de eerste grote omwenteling in deze situatie. In 1648, op het einde van de Dertigjarige Oorlog die vooral een oorlog van godsdiensten was (begonnen als een conflict tussen protestanten en katholieken), zocht men naar een ander fundament dan godsdienst, zegt Smedes, dit om een nieuwe godsdienstoorlog te voorkomen. Het fundament moest uitgaan van universele principes, wat ervoor zorgde dat de rede centraal kwam te staan. De cultuur werd dus meer en meer seculier: de plaats en de rol van godsdienst in de samenleving veranderen in de Verlichting fundamenteel. Bovendien wordt de wetenschap nu het model van de rationaliteit en van objectiviteit, terwijl er zich een argwaan ontwikkelde tegenover de subjectiviteit van het confessioneel geloof.

Van fysico-theologie tot natuurlijke theologie

Met de fysico-theologie krijgen we dan weer een nieuwe poging om wetenschap en geloof te verzoenen. Volgens deze stroming is er een overeenkomst tussen de rationaliteit van de kosmos (God) en het menselijke vermogen om rationaliteit te herkennen. Smedes verduidelijkt dit metaforisch: God heeft het boek van de Natuur geschreven en het boek van de Bijbel geopenbaard, en de rationaliteit in beide boeken komt overeen.

Voor de fysico-theologen deed wetenschap dan ook geen afbreuk aan het geloof: Bernard Nieuwentijd vond dat empirisch onderzoek zelfs tot een verheving van de Godservaring leidde. Ook Antoni van Leeuwenhoek, die wij kennen als de vader van de microbiologie, was een fysico-theoloog. In de geschriften van deze mensen valt hun grote verwondering over de kracht van de wetenschap op.

En dan komen we bij de natuurlijke theologie van William Paley, de uitvinder van het ontwerper-argument. Paley redeneert: als je een horloge ziet en het ontleed, merk je dat het vernuftig in elkaar zit. We concluderen hieruit dat het niet natuurlijk ontstaan kan zijn, er moet iemand dat horloge ontworpen hebben, een horlogemaker. Hetzelfde geldt volgens Paley voor biologische zaken zoals het oog: ook dit zit heel vernuftig in elkaar, en ook hier zit een intelligente ontwerper achter, meent Paley te kunnen concluderen. Zijn boek *Natural Theology: Or, Evidences of the Existence and Attributes of the Deity* is een opsomming van zo'n onverklaarbare vernuftige zaken in de natuur, waaruit Paley concludeert dat God bestaat. Meer nog: hij leidt hier zelfs eigenschappen van God uit af!

Waar wetenschappelijke kennis ontbreekt, vult Paley God dus in als verklaring. Volgens Smedes gaat het bij Paley in de discussie tussen geloof en wetenschap pas mis: Paley scheidt de voorwaarden voor het conflict dat we nu zien. Immers: alle wetenschappelijke kennis is tijdelijk, evenals de gaten in onze kennis. Van zodra deze gaten gedicht worden door de wetenschap, blijft de natuurlijke theologie achter met niets waarin men God nog kan laten passen. Natuurlijke theologie maakt zichzelf dan nutteloos.

En dan hebben we Charles Darwin, die oorspronkelijk overtuigd was van Paley's natuurlijke theologie. Na zijn beroemde reis met de Beagle was hij echter niet meer overtuigd en in 1859 schreef hij zijn *On the Origin of Species*: de leemtes in onze wetenschappelijke kennis die Paley met God opvulde, konden efficiënt verklaard worden door middel van Darwins evolutietheorie, waardoor een beroep doen op een bovennatuurlijke ontwerper niet meer nodig was. Ook bij theologen ontstond er de mening dat de 'gatenvuller-God' geen goede basis voor een geloof vormde. De theoloog Dietrich Bonhoeffer noemde deze "Gott als Lückenbüßer" bijvoorbeeld theologisch verwerpelijk.

Van boedelscheiding tot praten met elkaar

Het uitgangspunt voor de relatie tussen geloof en wetenschap lijkt in de twintigste eeuw lange tijd dat van een boedelscheiding geweest te zijn: de natuurwetenschappen zijn totaal irrelevant voor de theologie, aldus Karl Bart. Ian Barbour, een kwantummechanicus die theologie is gaan studeren, waarschuwde er echter voor dat de theologie zo irrelevant wordt voor de cultuur en in een cultureel isolement terechtkomt. Wil de theologie nog relevant zijn, dan moet ze op zoek naar een nieuwe synthese.

Smedes maakte echter duidelijk dat er geen sprake kan zijn van een integratie van geloof en wetenschap, omdat beide er sowieso slechter uitkomen. Aan de ene kant heb je de wetenschappers die de theologie op het procrustusbed van de wetenschap leggen:

- Biochemicus, theoloog en priester Arthur Peacocke vindt dat de christelijke eschatologie slechts ijdele speculatie is over de toekomst en dat de theologie er daarom vanaf moet.
- Nancey Murphy en Robert John Russell beweren dat God slechts op kwantumniveau handelt. Volgens Smedes is dit slechts een moderne versie van de gatenvuller-God, die dit keer de gaten in de onbepaaldheid op kwantumniveau opvult.
- Nancey Murphy argumenteert dat de neurowetenschappen het begrip ziel overbodig hebben gemaakt.
- Antropologe Patricia Williams vindt dat de evolutietheorie het theologisch spreken over de erfzonde overbodig maakt.

Wat bij al deze wetenschappers overblijft is een verminkte theologie. Maar ook aan de andere kant heb je hetzelfde fenomeen: theologen die de wetenschap op het procrustusbed van de theologie leggen:

- Volgens John Polkinghorne toont de chaostheorie ondichtbare gaten aan in onze wetenschappelijke kennis, waardoor de wetenschap de mogelijkheid van Gods handelen niet kan uitsluiten.
- Voorstanders van intelligent design en creationisme accepteren de evolutietheorie niet. Intelligent design argumenteert dit vanuit de overtuiging dat de cel zo complex is dat ze niet op een natuurlijke manier kan zijn ontstaan.

Al die pogingen tot synthese tussen wetenschap en geloof gaan volgens Smedes mis, juist omdat wetenschap en geloof niet in elkaar te passen zijn zonder dat één van de twee verminkt wordt. Hij pleit dan ook zeker niet voor een integratie.

Het fundamentele probleem hier is volgens Smedes de manier waarop over God wordt gesproken. Geloof en wetenschap hebben verschillende taalregisters en perspectieven op de werkelijkheid. Woorden die in een religieuze context gebruikt worden, hebben een andere betekenis dan in een wetenschappelijke of in ons dagelijks taalgebruik. Smedes geeft het voorbeeld van "Onze Vader" als gelovigen over God spreken. Het getuigt van weinig begrip als iemand daarop zou zeggen: "Ben je wel zeker dat het je vader is? Heb je een DNA-test afgenomen?"

Hoe kan je dan toch tot een dialoog tussen beide komen, zonder te vervallen in een boedelscheiding? Hier gaf Smedes een intrigerend en leerrijk voorbeeld uit de praktijk. In 1951 richtte de Nederlandse Hervormde Kerk de commissie Geloof en Natuurwetenschap op. Dit leverde in 1965 (pas 14 jaar later!) de publicatie op van twee bundels "Geloof en natuurwetenschap: Studies over de verhouding van christelijk geloof en moderne

natuurwetenschap"

Wat heeft deze commissie gedaan? Het bleek dat zowel de theologen als de natuurwetenschappers het eigenlijk goed met elkaars standpunten konden vinden en dat er dus geen echt conflict was. Daarom hebben ze besloten om elkaar om de beurt les te geven. De ene week gaf een theoloog bijvoorbeeld de wetenschappers les over eschatologie, terwijl de andere week een natuurkunde les gaf over kernfysica (ik herinner me de exacte voorbeelden die Smedes gaf niet meer, maar de essentie was dat beide groepen elkaar gewoon lesgeven in basisonderwerpen uit hun onderzoeksdomein). Het gevolg was dat er steeds meer een besef groeide van de vragen die bij elkaar speelden. De theologen en wetenschappers leerden elkaar verstaan. De publicatie leverde geen harde conclusies op, maar had volgens Smedes het belangrijke wapenfeit dat men in staat was om verkeerde vragen uit te sluiten.

Wat is er met deze intrigerende dialoog gebeurd? Niet veel volgens Smedes: het rapport is gewoon in de boekhandels terechtgekomen en nooit echt gevolgd. (Maar misschien is dat niet zo abnormaal als er geen harde conclusies uit volgden.) Volgens Smedes kunnen we uit dit rapport wel iets heel belangrijks leren: een dialoog tussen geloof en wetenschap gebeurt niet door een synthese te proberen (die namelijk altijd een verminking is), maar gewoon door met elkaar te praten en als gevolg daarvan elkaars perspectief beter te begrijpen. Geloof of wetenschap is dus een vals dilemma, concludeert Smedes: "Het is niet of/of, het kan best en/en zijn."

Nazi's en imbecielen

De Katholieke Universiteit Leuven wil deze dialoog ook op deze manier aangaan: in 2007 richtte ze het [Universitair overlegplatform voor de studie van de verhouding tussen geloof en wetenschap](#) op, bestaande uit wetenschappers, theologen en filosofen die regelmatig samenkomen voor een reflectie over de verhouding tussen geloof en wetenschap. Mij lijkt dit op lange termijn een heel vruchtbare manier. Hopelijk kan ze een tegengewicht bieden voor de polarisatie tussen geloof en wetenschap die ik her en der merk: fanatieke gelovigen en wetenschappers houden zich steeds zichtbaarder bezig met elkaar te demoniseren, te kleineren en belachelijk te maken. Daarbij wordt dan elke wetenschapper tot nazi gebombardeerd en elke gelovige tot een irrationele imbeciel. Dit scheidt een onbehaaglijke en ongezonde sfeer van polarisatie, die onze samenleving helemaal niet ten goede komt. Ik (als wetenschapper én ongelovige) juich een initiatief als het Universitair overlegplatform en genuanceerde sprekers als Taede Smedes dan ook toe.

De lezing is overigens met een videocamera opgenomen en zal binnenkort waarschijnlijk op [YouTube](#) verschijnen, heeft Smedes me laten weten. Zijn presentatie is ondertussen te [downloaden](#) op zijn [weblog](#), dat ik [zeer de moeite vind](#). In het najaar heeft het overlegplatform bovendien een lezing gepland door George Coyne, hoofdastronoom van het Vaticaan.

Geplaatst door [Koen Vervloesem](#) in [Religie, Wetenschap & Technologie](#)

Voor wie Taede Smedes' lezing wil bekijken en beluisteren: je kan ze terugvinden op youtube:

Geloof of wetenschap: Een vals dilemma?

Lezing in 9 video's op youtube

Is een conflict tussen geloof en wetenschap onvermijdelijk? Moeten we kiezen tussen beide? In deze lezing maakt godsdienstfilosoof en theoloog Taede Smedes duidelijk dat dit niet zo hoeft te zijn en dat de keuze tussen geloof en wetenschap een vals dilemma is. In het derde deel van zijn lezing spreekt Smedes over de fysico-theologie en over de natuurlijke theologie van William Paley. Hij maakt ook duidelijk dat Charles Darwin zijn carrière begonnen is als een aanhanger van Paleys natuurlijke theologie.

Volg onderstaande link:

<http://www.youtube.com/watch?v=g8F8Az86f1A&p=F504D76C85E814C1>

Over geloof en wetenschap, dat is: over weten en niet weten

Ondanks de beweringen van sommigen dat ons weten op geen enkel punt zekerheid kent of zekerheid biedt, staan we voor gegevens van kennis die een reëel uitgangspunt zijn voor ons denken, onweerlegbare - en ondanks alle pogingen niet weerlegde - gegevens die een intrinsieke, hechte levensbasis vormen.

1. Het kennisgegeven voor de mens is het universum, dat is: het bestaande, hijzelf inbegrepen

Voor alle zekerheid moeten we constateren dat de mensen vroeger gemakshalve de wereld in twee bestaansvormen verdeelden, de materiële en de geestelijke. Mensen hebben een terminologie en een voorstellingswijze moeten uitdenken die hun bevattingsvermogen niet te boven gingen en terzelfder tijd aan hun verwachtingen beantwoordden. Het was een schijnbaar eenvoudige en voor die tijd aanvaardbare oplossing voor veel moeilijkheden. Het bestaan van subatomaire deeltjes was destijds niet eens voorstelbaar. Dat onze zogezegd geestelijke vermogens, activiteiten en zo meer op materiële processen teruggaan en het effect van materie op materie zijn, was - en is nog altijd voor velen - ondenkbaar. Dat ligt niet aan de aard van de zaak, maar aan - voor velen vaak niet vleiende - stand van hun ontwikkeling, bevattingsvermogen, ruimte van denken, soms in samenwerking met onwil en/of het afwijzen van al wat hun gewoonten en 'gewone manier van denken' stoort.

2. Al het bestaande verkeert in constante omvorming

Niets blijft mettertijd aan zichzelf gelijk. Die omvorming gaat slechts één richting uit, namelijk die naar het volgende fysische feit, de volgende chemische verbinding. Die verbindingen brengen dezelfde, ongeveer dezelfde of nieuwe verschijningsvormen voort. Dat dit omvormingsproces een evolutie naar een hogere bestaansvorm inhoudt is onbewezen en arbitrair. Vooral op dit punt is de wens de vader van de gedachte.

Niets keert in dezelfde samenstelling terug. De natuur is voor een voortschrijdende beweging. Water kan verdampen, damp kan condenseren tot water. Je krijgt nooit het identieke water weer tenzij in laboratoriumproeven. Water uit een regenplas verschilt van het water uit een regenplas twee meter verder. Zo verschilt de ene zandkorrel van de andere, de ene beuk van de andere, de ene mens van de andere, de ene spiraalnevel van de andere. Bovendien verkeert alles in constante omvorming. Water kan op water gelijken zoals een mens op een mens. Volkomen overeenstemming bestaat echter niet, terugkeer evenmin.

Wetenschap in de oude tijd was niet veel meer dan wat slecht begrepen filosofie en het geven van willekeurige geleerde antwoorden. Sinds enkele eeuwen is ze evenwel geëvolueerd tot een betrouwbare basis van kennis. Was nog bij Grieken en Romeinen de wetenschap voor meer dan 99% verzinsel, nu is wetenschap een vak waarin geen verzinsel thuishoort. Je hoort wel een onderscheid te maken tussen verzinsel en hypothese. Kwaadwilligen stellen graag voor dat wetenschap op niets berust; ze begaan de fout hypothese voor willekeurig verdichtselsel te houden. Niets is minder waar. Een hypothese die niet voor alle gekende gevallen een oplossing biedt moet worden opgegeven voor een betere. Een wetenschappelijke hypothese kun je onmogelijk vergelijken met een uit de lucht gegrepen openbaring van welke ziener ook. Wie wetenschap als een geloof of als een nieuwe vorm van geloof wil voorstellen, kiest opzettelijk een verkeerde interpretatie van hypothese en wetenschap. Mensen die van wetenschappen niets of ongeveer niets afweten - of die van wetenschappen niets of ongeveer niets *willen* afweten - verklaren onomwonden dat wetenschappen geen basis hebben, dat ze nergens toe leiden en dat wetenschappers onderling de meest uiteenlopende en contradictoire theorieën verdedigen. Het is het duidelijkste bewijs van hun onkunde of hun moedwil, of van die twee samen. Spijtig dat zijzelf zich daar nooit rekenschap van kunnen geven.

3. Het bestaande bestaat

Dat lijkt evident maar is het voor velen niet. Het impliceert dat het bestaande alleen maar kan bestaan. Uit het niets ontstaat niets, en niets verdwijnt. Bovendien is het onderscheid dat gemaakt werd tussen materie en geest waardeloos want onbestaande. Het dateert uit een tijd toen het verstandig leek dit onderscheid te maken. De nefaste consequentie was dat geest als niet vergankelijk, materie als vergankelijk werd bestempeld. Ook het begrip 'vergankelijk' werd foutief geïnterpreteerd als 'tenietgaande' met de betekenis 'waar niets van overblijft', 'dat in het niets verdwijnt'. Dat laatste is een valse voorstelling: het stelt het niets voor als iets waarin iets anders kan verdwijnen. Alles is materie en vergankelijk in de zin dat het andere vormen aanneemt, niet in de betekenis dat het tot niets wordt gereduceerd. In plaats van 'alles vergaat' moet het heten 'alles blijft'. De eeuwigheid is niet voor later, we zitten er midden in. Ze is alleen anders dan vroeger werd vooropgesteld.

Groeiende kennis maakt het de mensen niet gemakkelijker. Vele mensen betonen angst voor de consequenties van kennis die hun leven en levensopvattingen kunnen en zullen wijzigen. Mensen zijn bang voor evolutie, voor groei, voor aanpassing, voor vernieuwing.

Wetenschap is overigens veeleisend (geworden). Waar vroeger alles aanschouwelijk en vriendelijk werd voorgesteld, blijken wij en de wereld niet zo gemakkelijk te begrijpen en zijn we bovendien niet de ideale wezens en werelden met de glansrijke verschijningsvormen die hun werden toegedicht. Je kunt moeilijk enig ernstig basisgegeven aanhalen waarvoor Grieken en Romeinen - de beschaving waar altijd opnieuw naar verwezen wordt - een aanvaardbare verklaring kenden. Zijzelf hebben die blijkbaar aanvaard en na hen de middeleeuwen ook, maar dat wil niet zeggen dat hun verklaring aanvaardbaar was. Integendeel. Op ongeveer elk gebied hebben ze dwaze verzinsels voor wetenschap uitgegeven. Neem bijvoorbeeld het heelal. Het ptolemeïsche systeem is waanzin. De gangbare mening als was het heelal een evenwichtig samenstel van prachtige sferen, was niet meer dan een stuntelig verzinsel. De sterren zijn geen perfecte bollen die de grootheid van god of goden symboliseren. De samenstelling van de stof was destijds volkomen onbekend. Mensen moesten het stellen zonder enig idee van subatomaire deeltjes, van elektromagnetische kracht, zwakke en sterke wisselwerking en gravitatie. Het is gewoon onbegonnen werk om iets zinnigs te zeggen zonder die kennis.

Dat is het cruciale punt op dit ogenblik nog. Mensen weigeren kennis en kennismogelijkheid en komen je dan tot in de puntjes hun geloof in - en meestal erger: hun absolute zekerheid aangaande - allerlei fabelachtige wezens en toestanden als god en goden en hiernamaals uiteenzetten. Enig steekhoudend argument kunnen ze niet aanhalen hoewel zijzelf overtuigd schijnen van de onomstotelijke zekerheid van hun beweringen. Allen die zich daarmee bezighouden zijn bovendien overtuigd van de eigen uitverkiezing en van hun latere glorie in walhalla, nirwana, hemel of wat dan ook. Geen priester van welke origine of religie die niet verklaart dat hij door god persoonlijk werd geroepen. Hun kennis van de gewone fysische gegevens en verschijnselen waarop hun leven en al het bestaande is gebaseerd is ofwel kinderachtig-naïef ofwel moedwillig verkeerd ofwel onbestaande. In ieder geval betreurenswaardig. Tot overmaat van ramp roepen de meesten hun gebrek aan kennis voor hoogste wijsheid uit. Grotere aanmatiging kun je je moeilijk indenken. Zijzelf stellen die als ootmoed voor, als nederigheid.

Weten en wetenschap brengen je noodzakelijk bij de tegenstelling met geloof. Gelijkenis is er niet. Het geloof proberen voor te stellen als een vorm van weten is een ultieme poging enige gelijkenis te onderkennen. Het is een valse voorstelling. Geloof is essentieel en uitsluitend gebaseerd op niet weten. Wanneer geloof naar weten overgaat, is van geloof geen spraak meer. Historisch gezien is geloof dan ook de grote oplossing geweest in de tijd toen mensen nauwelijks enige gefundeerde kennis hadden van de natuur en van zichzelf.

Alle geloof stamt uit een tijd toen gebrekkige kennis naar aanvulling en verklaring zocht buiten het destijds kenbare. Aan natuurkrachten en fenomenen werd goddelijke kracht toegeschreven of ze werden zonder meer tot god verklaard. Groeiende kennis bracht het monotheïsme met zich. Een hele godenwereld van allemaal oppermachtige goden leek en lijkt uitgesloten, de voorkeur voor een enkele die alles overheerst, lijkt aangewezen. Verder voortschrijdende kennis maakt duidelijk dat geloof in een persoonlijke god een onzinnige en onverantwoorde bezigheid is. Aanvaarden dat een ongekende kracht de wereld beheerst lijkt (voorlopig) aangewezen. Wie die kracht wil vergoddelijken mag dat op eigen verantwoordelijkheid doen. Wie ze verpersoonlijkt gaat over de schreef.

De uitgangspunten van wetenschap en geloof zijn fundamenteel verschillend, liggen zo ver van elkaar dat ze elkaar in feite uitsluiten. Wetenschap aanvaardt alleen kennis, alleen wat we kennen en kunnen kennen. Daartegenover gaat geloof uit van het aanvaarden van het totaal ongekende. Het verschil in levenshouding tussen wetenschap en geloof is zelfs uitiem aangezien geloof het aanvaarden insluit van het nooit kenbare. - Het argument dat het geloof je belooft dat je later God zult kennen - aanschouwen tenminste - en dat hij dus niet onkenbaar is, is een sofisme aangezien je om te beginnen over later niets weet, en omdat je - als je de premissen van de gelovigen aanvaardt - later niet meer gelooft.

Essentieel is en blijft dat geloven erin bestaat te aanvaarden wat je op geen enkele manier kunt aantonen of rechtvaardigen

Dat is en blijft de essentie ondanks alle zogezegde nuanceringen, schakeringen, toevoegingen, verklaringen en dergelijke die geloofsverdedigers willen aanvoeren. Als wordt beweerd dat geloof op een openbaring berust, dan nog is die openbaring van een mens afkomstig, zelfs wanneer die mens beweert ze rechtstreeks van god te hebben ontvangen, of wanneer anderen beweren dat die mens in feite niet mens maar wel god is.

Alle pogingen om wetenschap en geloof naar elkaar toe te halen zijn mislukt en zijn tot mislukken gedoemd. De onbevange beschouwer ziet de kloof tussen weten en niet weten. Die twee breng je nooit bij elkaar.

Cru gesteld: geloof weigert de ultieme geloofsbasis rationeel te onderzoeken omdat geloof altijd uitgaat van ultrarationele gronden. Voor een weldenkend mens is dat het struikelblok: geloof weigert de controle van het gezond verstand. Geloof weigert iedere controle omdat die controle de grondslag van geloof als charlatanerie ontmaskert.

Dat het geloof in een persoonlijke god nog zoveel aanhangers kent, is niet aan de essentie van dat geloof te danken. Het komt omdat de bedienaren van zulk geloof de machtigste mensen op aarde waren die aan iedereen hun wil konden voorschrijven. Dat hebben ze trouwens gedaan. Zij waren degenen die decreteerden dat geloof een heilige zaak is. Dat geloof onzinnig en onverantwoord is, hebben ze nooit toegegeven. Nog altijd bestaat onder de massa de mening dat een geloof tot de aanvaardbare vormen van overtuiging moet worden gerekend. Dat verkondigen ze niet uit eigen overweging en argumentatie, ze beweren het uit gewoonte, uitsluitend op grond van hun vroegere dictatoriale macht. Godsdienstbedienaren van alle slag, de machtigsten eerst, houden nog altijd die dictatoriale macht in stand.

Dr. Fa Claes

Wetenschap of Geloof? Wetenschappers over religie

<http://www.youtube.com/watch?v=UzUva5MVIn4&feature=related>

of

<http://www.youtube.com/user/Godbestaatniet2005>

De eeuwenoude discussie Geloof en Wetenschap kreeg enkele jaren geleden een nieuwe impuls toen toenmalig minister van Onderwijs, Maria van der Hoeven (CDA), aandacht vroeg voor het begrip 'Intelligent Design', de gedachte dat er een ontwerper achter het ontstaan van de mens en het leven op aarde zit. Hoe verhouden geloof en wetenschap zich met elkaar, sluiten ze elkaar te allen tijden uit of kunnen ze in sommige gevallen samengaan? Een debat tussen wetenschappers:

Ronald Meester, hoogleraar wiskunde VU, beweert in zijn boek 'Het pseudoniem van God' dat de botsing tussen wetenschap en religie slechts schijn is en veroorzaakt wordt door een vertekend beeld van beide. Elke keuze voor een wetenschappelijk of religieus perspectief is gebaseerd op geloof, en niet op feiten.

Pieter Drenth, voormalig rector magnificus van de Vrije Universiteit. Als voormalig voorzitter van de Koninklijke Nederlandse Academie der Wetenschappen is hij tegenstander van de gedachte van Intelligent Design. Tegenwoordig is Drenth nog steeds voorzitter van diverse KNAW-commissies in Europa.

Jan van Hooff, emeritus hoogleraar Gedragsbiologie, was tussen 1980 tot 2001 professor gedragsbiologie aan de Universiteit van Utrecht. Tegenwoordig is hij betrokken bij diverse internationale werkgroepen over gedragswetenschappen. Zo is hij bijvoorbeeld Secretaris-generaal van de International Primatological Society en secretaris van de Lucie Burgers stichting voor Vergelijkende Psychologie.

Robbert Dijkgraaf, hoogleraar natuurkunde UvA, is sinds 2005 als professor verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. De winnaar van de Spinoza-prijs bekleedde sinds 1992 de leerstoel Mathematical Physics bij de UvA. Hij studeerde theoretische fysica en wiskunde in Utrecht. Daarnaast is hij columnist voor NRC Handelsblad.

Marie José Duchateau, universitair docent biologie Universiteit Utrecht, promoveerde aan de Universiteit van Utrecht op het 'groepsgedrag van de Bumblebee'.

Christen Cees Dekker: een van de auteurs van het boek 'Schitterend ongeluk of sporen van ontwerp', een boek uit 2005 dat spraakmakend was in de discussie over Intelligent Design. Hij is hoogleraar Moleculaire Biofysica aan het Kavli Institute van de TU Delft.

Bron: <http://www.youtube.com/watch?v=eWzK9PAofC0>

Mag er gelachen worden?

Op humortv.nl vind je een aantal filmpjes die lichter verteerbaar zijn maar daarom niet minder interessante discussiestof kunnen opleveren. Het bekijken waard!

<http://humortv.vara.nl/pa.342311.wetenschapper-over-geloof.html>

Stof voor discussie uit de actualiteit

Stephen Hawking: "Het universum heeft geen Schepper nodig"

2 september, 14:48

"Het universum had geen God nodig om te ontstaan", zegt de Britse astrofysicus Stephen Hawking in een nieuw boek waaruit The Times donderdag passages heeft gepubliceerd.

"Omwille van de wet van de zwaartekracht heeft het universum zichzelf weten te scheppen, uit het niets. De spontane schepping is de reden waarom al het andere bestaat, waarom het universum bestaat, waarom wij bestaan", aldus Hawking.

"Het is dus niet nodig God in te roepen om het universum te activeren", besluit Hawking, die daarmee breekt met zijn eerdere visie. Die luidde dat het beschouwen van God als de Schepper van de kosmos niet vloekte met de wetenschap.

Het op 9 september te verschijnen nieuwe boek 'The Grand Design' haalt de theorie van Isaac Newton onderuit die zegt dat het universum zonder de hand Gods niet had kunnen ontstaan.

Bron: http://www.vandaag.be/wetenschap/45603_stephen-hawking-het-universum-heeft-geen-schepper-nodig.html

Stephen Hawking: 'Wetenschap wint van religie'

DI 08 jun 2010 | 12.06

"Er is een fundamenteel verschil tussen religie – dat gebaseerd is op autoriteit – en wetenschap – dat gebaseerd is op observatie en rede -. Wetenschap zal overwinnen omdat het werkt", aldus de wereldberoemde natuurkundige en kosmoloog Stephen Hawking (*foto*).

Hawking deed deze uitspraak in een interview met ABC's World News.

"We kunnen God definiëren als het geheel van natuurwetten", vertelde hij ook, "de meeste mensen geloven echter in een andere soort God. Zij hebben een menselijk wezen van Hem gemaakt met wie ze een persoonlijke relatie hebben. Als je echter kijkt naar de enorme omvang van het universum en bedenkt hoe nietig een enkel mensenleven is, lijkt dit beeld onmogelijk te zijn".

Tijdens het interview werd hem ook gevraagd naar het grootste mysterie dat hij zou willen oplossen. Hierop antwoordde hij: "Ik wil weten waarom het universum bestaat".

Hawkings is bekend vanwege zijn boeken over het universum. De 68-jarige Brit zit vanwege een zenuwziekte al jaren in een rolstoel en hij praat via een computerprogramma.

Bron: IKON

Bron: <http://www.kerknieuws.nl/nieuws.asp?oId=18164>

Hoe snel wordt Johannes Paulus II heilig?

Belga

vr 02/04/2010 - 10:54 Vijf jaar geleden stierf Johannes Paulus II op 84-jarige leeftijd. Ondanks de luide roep om een snelle heiligverklaring, laat het Vaticaan zich niet opjatten. De zoektocht naar een eerste mirakel loopt nog, terwijl er twee wonderen nodig zijn voor een heiligverklaring.

Op 2 april 2005 is paus Johannes Paulus II overleden na jaren van tanende gezondheid. Hij werd geboren in Polen als Karol Wojtyla en was 27 jaar lang paus, een van de langstdurende pontificaten in de katholieke geschiedenis.

De huidige paus Benedictus XVI startte kort na de begrafenis van zijn voorganger met de procedure tot zaligverklaring, hoewel dat volgens de voorschriften van het Vaticaan pas kan vijf jaar na de dood van de kandidaat. Mogelijk vond Benedictus dat verantwoord door de talrijke spandoeken en spreekkoren met "Santo subito", tijdens de begrafenis van de populaire paus.

Maar hoe spontaan was die publieke actie? Pater Peter Gumpel van de Congregatie der Heiligverklaringen van het Vaticaan stelde twee jaar geleden al dat de "Santo subito"-actie georkestreerd was door enkele lobbygroepen. De Congregatie wil zich niet laten opjatten, verklaarde hij. "Ook al was Johannes Paulus II zo geliefd, toch moet voor hem een gewoon zaligverklaringsproces gevoerd worden", zei pater Peter Gumpel.

Obstakels op de weg van de toekomstige heilige

Na twee jaar was het onderzoek op lokaal niveau afgerond. Eind vorig jaar keurde de huidige paus een decreet goed waarin Johannes Paulus II "eerbiedwaardig" wordt verklaard, een beslissende stap op weg naar zaligverklaring. Toch liggen nog enkele obstakels op de weg van de toekomstige heilige.

Voor het Vaticaan zijn voormalige roerganger zalig kan verklaren, moet een medische commissie zich buigen over de mogelijke mirakels die de Poolse paus verrichtte. Begin maart 2010 publiceerde de Italiaanse krant Repubblica het bericht dat de medische commissie voorlopig geen dergelijke wonderen heeft erkend.

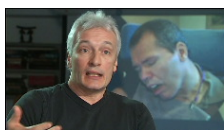
Een Franse non met Parkinson genas nadat ze tot de vorige paus had gebeden. Maar de Italiaanse krant zegt dat de medische commissie van het Vaticaan dat mirakel onvoldoende bewezen acht. Toch ontkent het Vaticaan dat in alle toonaarden. Johannes Paulus II leed overigens zelf aan de ziekte van Parkinson.

Waarnemers verwachten dat Johannes Paulus begin 2011 zalig verklaard wordt, zes jaar na zijn dood. Op dat moment start de zoektocht naar een tweede mirakel, alvorens Johannes Paulus II heilig kan verklaard worden.

Wouter Carton

Bron: <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.749880>

"Mirakel" blijkt boerenbedrog

<http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/mediatheek/programmas/terzake/2.9230/2.9231/1.719459>

Relieken van pater Damiaan overhandigd

<http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/mediatheek/redactietips/2.7436/1.614006>

Van Damiaan zijn er 2 relieken: een haarlok, voor de paus, en een voetbeentje, bestemd voor de bisschop van Hawaï. Ze worden aan de paus overhandigd door 3 personen, onder wie de Amerikaanse vrouw Audrey Toguchi, miraculeus genezen verklaard van kanker. Dat mirakel bewerkstelligde onder meer Damiaans heiligverklaring. (beelden VRT - 11/10/09)

Audrey Toguchi: het tweede mirakel

ma 05/10/2009 - 15:25 Op 4 juni 1995 verklaarde paus Johannes Paulus II Damiaan zalig. Kort na de zaligverklaring werd al uitgekeken naar de heiligverklaring. Hiervoor was een tweede mirakel nodig. En daar was Audrey Toguchi.

In 1999 werd een Hawiaanse vrouw, Audrey Toguchi, genezen verklaard van kanker, zonder dat daar een medische verklaring voor was.

Volgens haar gebeurde die onverklaarbare genezing omdat ze tot Pater Damiaan had gebeden. Toguchi kende pater Damiaan. Ze is opgegroeid in een parochie van de Heilige Harten op Honolulu, de orde waartoe Damiaan behoorde.

In 1936 heeft ze met haar klasgenootjes staan kijken hoe de kist van Damiaan werd overgebracht naar België.

Kwaadaardig gezwel

In 1996 valt Audrey en dat veroorzaakt een enorme bloeditstorting in haar linkerbil.

Ze voelt zich ziek en in een jaar later gaat ze, samen met haar twee zussen, bidden bij het graf van Damiaan op Molokai. Ze wist toen nog niet dat ze kanker had.

Maanden later, toen de bloeditstorting was verdwenen, ontdekte ze op dezelfde plaats een gezwel dat bleef groeien.

Ze blijkt aan liposaroom te lijden, een kwaadaardig gezwel van de vetweefselcellen. Het gezwel wordt verwijderd in januari 1998 maar enkele maanden nadien, in september, duikt de ziekte terug op, in beide longen.

Het oordeel van dokter Chang

Verdict: 3 nieuwe gezwellen. Volgens haar behandelende arts, dokter Chang, een ongeneeslijke, uiterst agressieve tumor. De dokters geven haar nog drie, hoogstens zes maanden.

Haar arts, stelt een nieuwe chemokuur voor maar Audrey weigerde. Ze besluit om te bidden tot Damiaan. Drie priesters lezen elke dag een mis voor haar en er worden gebedsgroepen die voor gezondheid baden.

Een maand na het verdict dat ze terminaal was, blijkt op nieuwe röntgenfoto's dat de tumoren in Audrey's longen verkleind zijn.

In augustus 1999 blijkt de kanker volledig te zijn verdwenen.

Op naar het Vaticaan

Dokter Chang raadt haar aan om in een brief aan het Vaticaan haar verhaal over de wonderbaarlijke genezing te vertellen.

Die brief is het begin van een lang proces waarbij een speciale dienst van het Vaticaan, de Congregatie voor de heiligverklaringen tien jaar lang onderzoek doet naar het zogenaamde wonder.

Theologen en dokters komen uiteindelijk tot de conclusie dat de wonderbaarlijke genezing van Audrey kan toegeschreven worden aan Damiaan.

Bedenklijk

Maar er zitten enkele losje kantjes aan die conclusie. In de brief die Toguchi stuurt naar het Vaticaan meldt ze dat ze tot 11 personen heeft gebeden voor haar genezing.

Ook tot moeder Theresa, Maria en God heeft Togichi haar gebeden gericht.

Maar dat is niet zoals het Vaticaan voorschrijft. Volgens die procedure kan een mirakel maar aan één persoon toegeschreven worden. Het Vaticaan heeft dus gekozen voor Pater Damiaan, en de 10 anderen strategisch laten vallen.

Opmerkelijk is ook dat het belangrijkste bewijs van de uitgezaaide kanker, de biopsie van het kankerweefsel, verdwijnt tijdens het onderzoek. Om daarna weer op te duiken in het archief van dokter Chang.

Ilse Van Lysebeth

Bron: <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.610944>

Protest tegen 'praalgraf' pater Pio

De ook in Vlaanderen populaire Italiaanse heilige pater Pio is maandag in Italië herbegraven. De speciaal voor hem gebouwde nieuwe kerk moet meer comfort bieden aan de 7 miljoen bedevaarders die elk jaar zijn graf bezoeken. Maar er rijst ook protest.

Sinds zijn overlijden in 1968 lag pater Pio begraven in het kerkje Santa Maria della Grazie in zijn geboorteplaats San Giovanni Rotondo. Daar bezoeken jaarlijks zo'n 7 miljoen bedevaarders het graf.

Stigmata

Omdat de belangstelling voor pater Pio almaar toeneemt, werd besloten in zijn geboorteplaats voor hem een nieuwe kerk te bouwen. Die werd in juni vorig jaar gewijd door paus Benedictus XVI. Afgelopen maandag, niet toevallig op de vijfde verjaardag van Benedictus' pontificaat, werd Pio's lichaam overgebracht naar zijn nieuwe rustplaats.

Die verhuizing wordt niet door iedereen in dank afgenomen. Veel Pio-aanhangers vinden dat de nieuwe graftombe van de heilige pater indruist tegen de eenvoud die hij gedurende zijn leven altijd had gepredikt. De bedevaartskerk voor pater Pio in San Giovanni Rotondo is ontworpen door de bekende Italiaanse architect Renzo Piano.

Pater Pio (1887-1968) was een Italiaanse kapucijnerpater die wereldberoemd werd door stigmata: wonden op zijn handen, zoals Christus die ook had na zijn kruisiging. Pio werd in 1999 zalig verklaard en in 2002 heilig. In 2008, op de veertigste verjaardag van zijn overlijden en de negentigste van het verschijnen van de stigmata, werd het graf van Pio geopend met het oog op onderzoek en conservering van zijn stoffelijke resten. Pio is toen ook een tijdlang opgebaard voor het publiek. Ook daar rees toen protest tegen, vooral van gelovigen die de commercialisering van 'hun' heilige hekelden.

Het Nieuwsblad woensdag 21 april 2010 Auteur: (DiM)

Zieneres zag Maria verschijnen

GERAARDSBERGEN - Leonie Van Den Dijck kwam tijdens en na haar dood in de kijker door de Mariaverschijningen, visioenen, de stigmata en heropgraving van haar lichaam. Nieken werd in 1875 in Idegem geboren en overleed in 1949 in Onkerzele. Nieken voedde bijna alleen haar 13 kinderen op nadat haar man haar in de steek had gelaten. In 1933 kreeg haar leven een opmerkelijke wending: zij zou Mariaverschijningen krijgen aan de grot in Onkerzele. In dat jaar waren er ook verschijningen in Banneux en Beauraing.

De zieneres kreeg ook visioenen. Ze beschreef onder meer de dood van koning Albert I, volgens haar geen ongeval maar een aanslag. En Nieken voorspelde het dramatische overlijden van koningin Astrid. Volgens Nieken was de vorstin op dat moment zelfs zwanger.

Toen Leonie in 1949 overleed, zou ze de stigmata – de kruiswonden van Christus – hebben gedragen. Het droeg bij tot de mystiek van de Onkerzeelse zieneres. Die werd nog groter toen haar lichaam in 1972 werd opgegraven. Zoals ze zelf had voorspeld, was het lijk nog in opmerkelijke goede staat. Ook bij een tweede ontgraving in 1982 bleek het lichaam, behalve een verkleuring van de huid, nog vrij gaaf. De Mariaverschijningen zijn nog niet officieel erkend door de Kerk.

Het Nieuwsblad zaterdag 10 oktober 2009 Auteur: (jlg)

'Wonderstoel' lokt kinderloze echtparen naar Napels

NAPELS - Kinderloze stellen uit de hele wereld trekken naar het heiligdom van Santa Maria Francesca delle Cinque Piaghe (de Heilige Maria Francesca met de Vijf Stigmata) in Napels, waar een 'wonderstoel' erom bekend staat hun meest dierbare wens te vervullen, en hen een kind schenkt.

Elke dag schuiven vrouwen aan in het appartement waar (toen nog geen) Santa Maria Francesca (1715-1791) leefde, boven een kerk die aan haar gewijd is. Ze gaan er enkele ogenblikken zitten op een houten stoel en vragen de heilige om God ertoe te bewegen hen een zwangerschap te gunnen. Ze komen alleen of met hun man. Een zuster slaat nadien een kruis over hun buik met een houten kruis waarin de relikwieën van de heilige zitten: haar haren en een bot.

'Er komen niet alleen paartjes uit Italië, maar ook uit Zwitserland, Duitsland en zelfs Japan', aldus zuster Elise, die deel uitmaakt van de orde van Santa Maria Francesca, in een oude wijk van de stad waar het bijgeloof altijd erg levendig is gebleven. 'In geen enkele episode in haar leven was er een link met vruchtbaarheid, maar haar stoel heeft altijd vrouwen aangetrokken die een kind wilden', aldus zuster Elisa. 'Het aantal bezoekers is de laatste maanden wel gestegen, waarschijnlijk door mond-aan-mondreclame en getuigenissen op het internet'.

'Wij wilden al acht jaar een kind. Ik ben naar het heiligdom gegaan en heb mij op de stoel gezet. Enkele maanden later was ik zwanger: mijn gynaecoloog was stomverbaasd, want wetenschappelijk gezien was een zwangerschap onmogelijk', luidt de getuigenis van een vrouw uit Noord-Italië op het internet.

Het Nieuwsblad donderdag 06 december 2007 Bron: afp Auteur: jns

Agnes of God: the movie

Agnes of God is a play by John Pielmeier which tells the story of a novice nun who gives birth and insists that the dead child was the result of a virgin conception. A psychiatrist and the mother superior of the convent clash during the resulting investigation. The play was made into a movie in 1985, starring Jane Fonda, Anne Bancroft and Meg Tilly. It was adapted by Pielmeier, and directed by Norman Jewison. It was nominated for Academy Awards for "Best Actress in a Leading Role" (Anne Bancroft), "Best Actress in a Supporting Role" (Meg Tilly) and "Best Music, Original Score".

Plot

The plot of the movie orbits around a crime. In a convent, in the middle of a cold Canadian night, a scream in the darkness uncovers an unconscious Nun, Agnes (Meg Tilly), covered in blood. After she is taken away the mother superior (Anne Bancroft) finds, to her horror, a dead baby in the waste paper basket in Agnes' cell.

Leary of sending a Nun to prison the Canadian legal system assigns a psychiatrist (Jane Fonda) to Agnes to determine that Agnes is insane and to have her committed.

We soon find out that Agnes, very young, innocent, and ignorant of the ways of the world, had no idea that she was pregnant, how she became pregnant, or how anyone becomes pregnant. Agnes often is spoken to by someone she calls "the lady", as well as her dead mother. There are plot twists, and faith based happenings, and possible psychological explanations to things that happen in this movie to the point that would leave anyone guessing.

The end of the movie leaves the watcher to make his or her own decision. Is Agnes insane? Or was she brutalized horribly by some man that managed to sneak into the convent. Why did the Mother Superior not tell everything she knew sooner?

Background

This drama is widely believed to be based on an actual incident, which occurred in a convent in Brighton, New York, just outside the city line of Rochester. However, Sister Maureen, the nun who killed her baby, was thirty-six years old, Irish, and well-educated. She was a Montessori teacher in New York state, which required teachers to obtain bachelor's degrees and to be certified. In order to obtain permanent certification, teachers also required a Master's degree in education. Sister Maureen denied she had given birth; when examined by medical staff, she said she couldn't remember being pregnant. She had covered up the pregnancy by wearing the traditional nun's habit. The baby was found dead in her small convent room in a waste basket, asphyxiated. The police found ticket stubs and other information in the nun's convent room indicating that precisely nine months earlier she had traveled out of state to an educational conference. While during the trial, the father of the baby was never named, it was never suggested that the nun had been raped by a priest. At her trial, Sister Maureen waived her right to a jury, and Judge Hyman Maas, a Jew, presided. There was a great deal of controversy about whether a Jewish judge would give a Catholic nun a fair trial. The trial was over in ten days, and Maas found the nun innocent of all charges by reason of insanity in March 1977. The convent where the murder occurred is adjacent to the still-functioning suburban parish and school. The girl's high school, St. Agnes, where some of the nuns taught, is closed.

Memorable Quotes from Film

Doctor Martha Livingston: Today's my birthday. I always make bad decisions on my birthday.

Martha: Suppose the saints would have smoked if tobacco'd been popular back then?

Mother Miriam Ruth: Undoubtably. Not the ascetics, of course, but, well, St. Thomas More.

Martha: Long, thin, and filtered!

Martha: Agnes, it's all right. I love you.

Sister Agnes: As much as Mother Miriam loves me?

Martha: As much as God loves you.

Filming

The film was filmed at the former Rockwood Academy in Rockwood, Ontario, Canada but It was mainly filmed in Montreal.

Main Cast

<u>Jane Fonda</u>	Dr. Martha Livingston
<u>Anne Bancroft</u>	Mother Miriam Ruth
<u>Meg Tilly</u>	Sister Agnes

Bronnen

- Dahl, Roald. *Boy: Tales of Childhood*. Tandem Library: 2003. ISBN 978-0613639224.
- Fox, Paula. *Borrowed Finery: A Memoir*. Picador: 2005. ISBN 978-0312425197.
- Hayden, Torey. *Ghost Girl*. Thorsons Element: 2006. ISBN 978-0007218646.
- Hayden, Torey. *One Child*. Avon: 1981. ISBN 978-0380542628.
- Hayden, Torey. *Someone Else's Kids*. Avon: 1982. ISBN 978-0380599493.
- Lauck, Jennifer. *Blackbird: A Childhood Lost and Found*. Washington Square Press: 2001. ISBN: 978-0671042561.
- Lauck, Jennifer. *Still Waters*. Abacus: 2003. ISBN 978-0349115139.
- Libal: *Somebody Hear Me Crying: Youth in Protective Services (Youth with Special Needs)*. Mason Crest Publishers: 2004. ISBN 978-1590047313.
- Pelzer, Dave. *A Child Called It: One Child's Courage to Survive*. HCI:1995. ISBN 978-1558743663.
- Pelzer, Dave. *The Lost Boy: A Foster Child's Search for the Love of a Family*. HCI: 1997. ISBN 978-1558743663
- Pelzer, Dave. *A Man Called Dave: A Story of Triumph and Forgiveness*. Plume: 2000. ISBN 978-0452281905
- Pledge, Deanna S. *When Something Feels Wrong: A Survival Guide About Abuse for Young People*. Free Spirt Publishing: 2002. ISBN 978 1575421155.

http://en.wikipedia.org/wiki/Agnes_of_God

[http://en.wikipedia.org/wiki/Agnes_of_God_\(film\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Agnes_of_God_(film))

<http://home.euphonymet.be/literatuur/Over%20weten%20en%20niet%20weten.htm>

<http://koan.filosofie.be/index.php?/archives/1078-Geloof-en-wetenschap-elkaars-perspectief-beter-leren-begrijpen.html>

http://pabook.libraries.psu.edu/palitmap/bios/Pielmeier_John.html

<http://www.answers.com/topic/john-pielmeier>

<http://www.johnpielmeier.com/common/news/reports/detail.cfm?QID=6377&ClientID=11082&topicID=360&classification=report>

<http://www.kuleuven.be/thomas/pastoraal/vliebergh/nietlosvangod.php>

http://www.parksquaretheatre.org/pdfs/2007_agnes_sg.pdf

http://www.servinghistory.com/topics/Agnes_of_God::sub::Plot

http://www.starz.com/pressroomstatic/thepillarsoftheearth/FilmmakerTeamBios_Pillars.pdf

<http://www.tnt.tv/movies/movietitle/?oid=44680>